

ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร

พ.ศ. ๒๕๕๐

ข้อบังคับการประชุมของรัฐสภา

พ.ศ. ๒๕๕๓

ข้อบังคับการประชุมของรัฐสภา แก้ไขเพิ่มเติม

(ฉบับที่ ๑) พ.ศ. ๒๕๕๐

KD

261

๘ 226 ๕

2540

๙.๘

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961122295

ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร

พ.ศ. ๒๕๔๐

ข้อบังคับการประชุมของรัฐสภา

พ.ศ. ๒๕๓๙

ข้อบังคับการประชุมของรัฐสภา

แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๑) พ.ศ. ๒๕๔๐

ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๐
ข้อบังคับการประชุมของรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๓๙
ข้อบังคับการประชุมของรัฐสภา
แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๑) พ.ศ. ๒๕๔๐

ISBN ๙๗๔-๘๐๕๕-๓๕-๓

ปีที่พิมพ์ เดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๔๐

จำนวนหน้า ๙๓ หน้า

พิมพ์ครั้งที่ ๑

จำนวนที่พิมพ์ ๗,๐๐๐ เล่ม

จัดทำโดย ฝ่ายจัดการการพิมพ์ กองการพิมพ์

โทร. ๒๔๔๑๒๖๕-๖

แบบปกโดย ฝ่ายพิมพ์ กองการพิมพ์ ภาพโดย พันป्ली ช่างพาน

โทร. ๒๔๔๑๒๕๔-๕

พิมพ์ที่ กองการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ถนนอุทองใน เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

โทร. ๒๔๔๑๒๖๐-๑

สารบัญ

ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๐	๓
ข้อบังคับการประชุมของรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๓๙	๕๐
ข้อบังคับการประชุมของรัฐสภา แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๔๐	๘๙

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

คำนำ

รัฐสภาและสภาผู้แทนราษฎรได้ตราข้อบังคับการประชุม
ขึ้นมาเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช
๒๕๓๘ โดยรัฐสภาได้ตรา ข้อบังคับการประชุมของรัฐสภา
แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๑) พุทธศักราช ๒๕๔๐ และสภา
ผู้แทนราษฎรก็ได้ตรา ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร
พุทธศักราช ๒๕๔๐ ซึ่งทั้งสองฉบับนี้ได้ประกาศใน
ราชกิจจานุเบกษาเล่ม ๑๑๔ ตอนที่ ๑๕ ง หน้า ๔๓ วันที่
๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ และเล่ม ๑๑๔ ตอนที่ พิเศษ ๗๐ ง
หน้า ๖ วันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๔๐ ตามลำดับ

ดังนั้น เพื่อความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ในการประชุม
สภาผู้แทนราษฎรและการประชุมของรัฐสภา ฝ่ายจัดการการพิมพ์
กองการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร จึงได้
รวบรวมบรรดาข้อบังคับที่ตราขึ้นมาใหม่นี้ เข้าไว้ด้วยกัน โดยจัด
พิมพ์เป็นรูปเล่มจำนวน ๗,๐๐๐ เล่ม เพื่อมอบให้กับสมาชิกรัฐสภา

และส่วนราชการในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เพื่อ
ประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันของสภา และเพื่อแจกจ่ายให้
กับนักศึกษาและนักเรียนตามโครงการเผยแพร่ด้านการเมืองและ
การปกครองของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ฝ่ายจัดการการพิมพ์

กองการพิมพ์

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

กันยายน ๒๕๔๐

ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร

พ.ศ. ๒๕๔๐

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร

พ.ศ. ๒๕๔๐

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕๙ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๕๓๘ สภาผู้แทนราษฎรจึงตราข้อบังคับการประชุมของสภาขึ้นไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ข้อบังคับนี้เรียกว่า "ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๐"

ข้อ ๒ ข้อบังคับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๕ และ ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

ข้อ ๔ ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรรักษาการตามข้อบังคับนี้ และมีอำนาจวางระเบียบเพื่อปฏิบัติการตามข้อบังคับนี้

หมวด ๑

การเลือกประธานสภาและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร

ข้อ ๕ การเลือกประธานสภา สมาชิกแต่ละคนมีสิทธิเสนอชื่อสมาชิกได้หนึ่งชื่อการเสนอนั้นต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่ายี่สิบคน

ถ้ามีการเสนอชื่อผู้ใดเพียงชื่อเดียว ให้ถือว่าผู้นั้นได้รับเลือก ถ้ามีการเสนอชื่อหลายชื่อให้ออกเสียงลงคะแนนโดยเรียกชื่อสมาชิกตามลำดับอักษร ให้ออกเสียงลงคะแนนเป็นรายคนด้วยการขานชื่อที่เสนอชื่อใดชื่อหนึ่ง และให้ประธานของที่ประชุมเชิญสมาชิกห้าคนเป็นผู้ตรวจนับคะแนน

ให้ประธานประกาศชื่อผู้ได้รับเลือกต่อที่ประชุม

ข้อ ๖ การเลือกรองประธานสภา ให้นำความในข้อ ๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีที่สภามีมติให้มีรองประธานสภาสองคน ให้เลือกรองประธานสภาคนที่หนึ่งก่อน แล้วจึงเลือกรองประธานสภาคนที่สอง

ข้อ ๗ เมื่อเลือกประธานสภาและรองประธานสภาได้แล้ว ให้เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรแจ้งไปยังนายกรัฐมนตรีโดยเร็ว เพื่อนำความขึ้นกราบบังคมทูล

เมื่อพระมหากษัตริย์ได้ทรงแต่งตั้งประธานสภาและรองประธานสภาแล้ว ให้เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรส่งสำเนาประกาศพระบรมราชโองการไปยังวุฒิสภาเพื่อทราบด้วย

หมวด ๒

อำนาจและหน้าที่ของประธานสภา รองประธานสภาผู้แทนราษฎรและหน้าที่ของเลขาธิการ สภาผู้แทนราษฎร

- ข้อ ๘ ประธานสภา มีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้
- (๑) เป็นประธานของที่ประชุมสภา
  - (๒) ควบคุมและดำเนินกิจการของสภา
  - (๓) รักษาความสงบเรียบร้อยในสภาตลอดถึงบริเวณของสภา
  - (๔) เป็นผู้แทนสภาในกิจการภายนอก
  - (๕) แต่งตั้งกรรมการเพื่อดำเนินกิจการใดๆ อันเป็นประโยชน์ต่อกิจการสภา
  - (๖) อำนาจและหน้าที่อื่นตามที่มิใช่กฎหมายบัญญัติไว้ หรือตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับนี้

ข้อ ๙ รองประธานสภา มีอำนาจและหน้าที่ช่วยประธานสภา ในกิจการ อันเป็นอำนาจหน้าที่ของประธานสภา หรือปฏิบัติการตามที่ ประธานสภามอบหมาย

เมื่อประธานสภาไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ในกรณี ที่มีรองประธานสภาสองคน ให้รองประธานสภาคนที่หนึ่งเป็นผู้ปฏิบัติ หน้าที่แทนประธานสภา ถ้ารองประธานสภาคนที่หนึ่งไม่อยู่ หรือ ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานสภาคนที่สองเป็นผู้ปฏิบัติ หน้าที่แทนประธานสภา

ข้อ ๑๐ เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรมีหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) นัดประชุมสภาและคณะกรรมการ
- (๒) เชิญผู้เป็นประธานชั่วคราวของที่ประชุมสภาและที่ประชุม คณะกรรมการเข้าปฏิบัติหน้าที่
- (๓) ช่วยประธานในการควบคุมการนับคะแนนเสียง
- (๔) รับผิดชอบการทำรายงานการประชุม
- (๕) ยืนยันมติของสภาไปยังผู้ที่เกี่ยวข้อง
- (๖) รักษาสรรพเอกสารของสภา
- (๗) ควบคุมการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามระเบียบที่ ประธานสภาวางไว้
- (๘) ปฏิบัติการตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับนี้
- (๙) ปฏิบัติการอื่นตามที่ประธานสภามอบหมาย

หมวด ๓
การประชุมสภา
ส่วนที่ ๑
วิธีการประชุม

ข้อ ๑๑ การประชุมเปิดเผย ให้บุคคลภายนอกเข้าฟังการประชุมได้ตามระเบียบที่ประธานสภาวางไว้ และให้ประธานสภาจัดให้มีการถ่ายทอดการประชุมทางวิทยุกระจายเสียงและหรือโทรทัศน์ หากมีเหตุขัดข้องให้แจ้งที่ประชุมทราบ

การประชุมลับ ห้ามบุคคลภายนอกเข้าฟังการประชุม เว้นแต่ผู้ที่ได้รับอนุญาตจากประธานของที่ประชุมเท่านั้น

ข้อ ๑๒ ให้มีการประชุมครั้งแรกภายในสิบวันนับแต่วันเปิดสมัยประชุมสามัญ หรือวิสามัญของรัฐสภา

การประชุมครั้งต่อไป ให้เป็นไปตามมติที่สภากำหนดไว้ แต่ประธานสภาจะสั่งงดการประชุมครั้งใดก็ได้ถ้าเห็นว่าไม่มีเรื่องที่เหมาะสมจะบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุม

ในกรณีที่ประธานสภาเห็นสมควรเรียกประชุมเป็นพิเศษให้เรียกประชุมได้

ข้อ ๑๓ การนัดประชุมต้องทำเป็นหนังสือ เว้นแต่เมื่อได้บอก
นัดในที่ประชุมแล้วจึงให้ทำหนังสือแจ้งเฉพาะสมาชิกที่ไม่ได้มาประชุม
การนัดประชุมให้นัดล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามวัน แต่ประธาน
สภาจะนัดเร็วกว่านั้นก็ได้เมื่อเห็นว่าเป็นเรื่องด่วน

ข้อ ๑๔ ให้ส่งระเบียบวาระการประชุมกับเอกสารที่เกี่ยวข้องไป
พร้อมกับหนังสือนัดประชุม ถ้าประธานสภาเห็นว่าจำเป็นหรือสมควร
จะให้ส่งเพิ่มเติมอีกก็ได้ แต่ต้องก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าหนึ่งวัน

ข้อ ๑๕ การจัดระเบียบวาระการประชุมให้จัดลำดับดังต่อไปนี้

- (๑) กระทู้ถาม
- (๒) เรื่องที่ประธานจะแจ้งต่อที่ประชุม
- (๓) รับรองรายงานการประชุม
- (๔) เรื่องที่คณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้ว
- (๕) เรื่องที่ค้างพิจารณา
- (๖) เรื่องที่เสนอใหม่
- (๗) เรื่องอื่น ๆ

ในกรณีที่ประธานสภาเห็นว่าเรื่องใดเป็นเรื่องด่วน จะจัดไว้ใน
ลำดับใดของระเบียบวาระการประชุมก็ได้ แต่จะจัดไว้ก่อนเรื่องที่คณะ
กรรมการพิจารณาเสร็จแล้วไม่ได้

ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีขอให้จัดเรื่อง ซึ่งคณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอเรื่องใดเป็นเรื่องด่วนไว้ในลำดับใดของระเบียบวาระการประชุม ก็ให้ประธานสภาพิจารณาและอาจจัดให้ตามที่คณะรัฐมนตรีขอ

ข้อ ๑๖ ให้มีสมุดวางไว้สำหรับสมาชิกมาประชุมลงชื่อก่อนเข้าประชุมทุกครั้ง

เมื่อมีสมาชิกลงชื่อมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกจึงจะเป็นองค์ประชุม เว้นแต่ในกรณีพิจารณาระเบียบวาระกระทู้ถาม ถ้ามีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าก็ให้ถือว่าเป็นองค์ประชุมพิจารณาได้

เมื่อมีสัญญาณให้เข้าประชุมให้สมาชิกเข้านั่งในที่ที่กำหนดไว้ เมื่อมีสมาชิกเข้าประชุมครบองค์ประชุมแล้ว ให้ประธานดำเนินการประชุมได้

เมื่อประธานขึ้นบัลลังก์ ให้ผู้ที่อยู่ในที่ประชุมยืนขึ้นจนกว่าประธานได้นั่งลงแล้ว

ข้อ ๑๗ เมื่อพ้นกำหนดประชุมไปสามสัปดาห์แล้ว สมาชิกยังไม่ครบองค์ประชุม ประธานจะสั่งให้เลื่อนการประชุมไปก็ได้

ข้อ ๑๘ เมื่อไม่มีผู้ปฏิบัติหน้าที่ประธานของที่ประชุม ให้สมาชิกผู้มีอายุสูงสุด ซึ่งมาประชุมเป็นประธานชั่วคราวของที่ประชุม เพื่อให้ที่ประชุมดำเนินการเลือกตั้งประธานสภา และรองประธานสภา ตามข้อ ๕ และข้อ ๖ หรือเพื่อให้ที่ประชุมดำเนินการเลือกตั้งประธาน

เฉพาะคราวสำหรับการประชุมครั้งนั้นในกรณีที่ที่ประชุมต้องประชุม
ปรึกษาเรื่องอื่น

ในการเลือกประธานเฉพาะคราว ให้นำความในข้อ ๕ มาใช้
บังคับโดยอนุโลม เว้นแต่การลงคะแนนให้กระทำตามข้อ ๖๘ (๑)

ข้อ ๑๙ การประชุมสภา ให้ที่ประชุมพิจารณาเฉพาะเรื่องที่มี
อยู่ในระเบียบวาระการประชุม และต้องดำเนินการพิจารณาตามลำดับ
ระเบียบวาระการประชุมที่จัดไว้ ทั้งนี้ เว้นแต่ที่ประชุมจะลงมติเป็น
อย่างอื่น

ข้อ ๒๐ ผู้ใดประสงค์จะกล่าวถ้อยคำต่อที่ประชุม ให้ยกมือขึ้น
พันศีรษะ เมื่อประธานอนุญาตแล้ว จึงยืนขึ้นกล่าวได้ และต้องเป็น
คำกล่าวกับประธานเท่านั้น

ข้อ ๒๑ ถ้ารัฐมนตรีขอแถลง หรือชี้แจงเรื่องใดต่อที่ประชุม ให้
ประธานพิจารณาอนุญาต

สมาชิกอาจซักถามเพื่อความกระจ่างแจ้งในเรื่องที่แถลง หรือ
ชี้แจงนั้น แต่รัฐมนตรีจะไม่ตอบก็ได้ ถ้าเห็นว่าข้อซักถามนั้นยังไม่ควร
เปิดเผยเพราะเกี่ยวกับความปลอดภัย หรือประโยชน์สำคัญของ
แผ่นดิน

ข้อ ๒๒ ประธานมีอำนาจปรึกษาที่ประชุมในปัญหาใด ๆ สั่ง
พักการประชุม เลื่อนการประชุม หรือเลิกการประชุมได้ตามที่เห็น
สมควร

ถ้าประธานลงจากบัลลังก์โดยมิได้สั่งอย่างใดและไม่มีรองประธานปฏิบัติหน้าที่แทน ให้เลิกการประชุม

ข้อ ๒๓ รายงานการประชุมสภา เมื่อคณะกรรมการพิจารณาเปิดเผยรายงานการประชุมลับและตรวจรายงานการประชุมตรวจแล้วก่อนที่จะเสนอให้สภารับรองให้ทำสำเนาวางไว้สามฉบับ ณ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน เพื่อให้สมาชิกตรวจดูได้

รายงานการประชุมสภาทุกครั้งจะต้องมีรายชื่อสมาชิกที่มาประชุม ที่ลาการประชุม และที่ขาดการประชุม

สมาชิกมีสิทธิขอแก้ไขเพิ่มเติมรายงานการประชุมสภาดังกล่าวให้ตรงตามที่เป็นจริงโดยยื่นคำขอแก้ไขเพิ่มเติมต่อประธานคณะกรรมการ ถ้าคณะกรรมการไม่ยอมแก้ไขเพิ่มเติมให้ตามที่ขอ สมาชิกผู้นั้นมีสิทธิที่จะยืนยันคำขอแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อขอให้สภาวินิจฉัย

ข้อ ๒๔ รายงานการประชุมสภาครั้งใด เมื่อได้วางสำเนาไว้เพื่อให้สมาชิกตรวจดูแล้ว ถ้ามีการแก้ไขเพิ่มเติมในภายหลังโดยคณะกรรมการแก้ไขเพิ่มเติมเองหรือ โดยสมาชิกขอแก้ไขเพิ่มเติมก็ตาม ในคราวที่สภาพิจารณารับรองรายงานการประชุมนั้น คณะกรรมการจะต้องแถลงต่อที่ประชุมถึงการแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าว

ข้อ ๒๕ เมื่อสภาได้รับรองรายงานการประชุมสภาครั้งใดแล้ว ให้ประธานสภาลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน

รายงานการประชุมสภาที่ได้รับรองแล้ว แต่ประธานสภายังมิได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน หรือรายงานการประชุมสภาที่ยังมิได้มีการรับรองเพราะเหตุที่อายุของสภาสิ้นสุดลงให้เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรบันทึกเหตุนั้นไว้และเป็นผู้รับรองความถูกต้องของรายงานการประชุมนั้น

ข้อ ๒๖ สภาอาจมีมติให้จดยรายงานการประชุมลับครั้งใดทั้งหมด หรือแต่เพียงบางส่วนก็ได้ แต่ให้มีบันทึกเหตุการณ์ไว้

ข้อ ๒๗ การเปิดเผยรายงานการประชุมลับให้เป็นไปตามมติของสภา

ข้อ ๒๘ สภาอาจมีมติห้ามโฆษณาข้อความอันเกี่ยวกับความปลอดภัย หรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน ที่ได้กล่าวหรือปรากฏในการประชุมก็ได้

ข้อ ๒๙ ให้เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรจัดพิมพ์รายงานการประชุมสภาขึ้นเป็นเล่ม เว้นแต่รายงานการประชุมลับที่มีมติของสภาให้เปิดเผยและข้อความที่ห้ามโฆษณา

ส่วนที่ ๒

การเสนอญัตติ

ข้อ ๓๐ ญัตติทั้งหลายต้องเสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานสภา และต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่าห้าคน ทั้งนี้ เว้นแต่ข้อบังคับนี้ได้กำหนดไว้โดยเฉพาะเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๓๑ ญัตติตามมาตรา ๙๘ ของรัฐธรรมนูญไม่ต้องมีผู้รับรองและให้ประธานสภาบรรจุเข้าระเบียบวาระในโอกาสแรกที่จะกระทำได้ในกรณีนี้จะบรรจุเพิ่มเติม ในระเบียบวาระการประชุมที่จัดไปแล้วก็ได้

ข้อ ๓๒ ญัตติตามมาตรา ๑๕๖ และมาตรา ๒๑๑ ของรัฐธรรมนูญ และญัตติที่คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอไม่ต้องมีผู้รับรอง

ข้อ ๓๓ ญัตติขอให้สภามีมติว่ากรณีเป็นปัญหาที่จะต้องตีความรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๐๗ ของรัฐธรรมนูญ ถ้าสมาชิกเป็นผู้เสนอต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่ายี่สิบคน

ข้อ ๓๔ ญัตติขอให้สภาตั้งคณะกรรมการ หรือขอให้คณะกรรมการสามัญคณะใดคณะหนึ่งกระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภาตามมาตรา ๑๕๘ ของรัฐธรรมนูญ ถ้าสมาชิกเป็นผู้เสนอต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่ายี่สิบคน

ข้อ ๓๕ ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน หรือมีความจำเป็นรีบด่วนในอันที่จะรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือความมั่นคงของประเทศไม่ว่าในทางเศรษฐกิจหรือในทางใดๆ ก็ตาม หรือในอันที่จะขจัดเหตุใดๆ ที่กระทบกระเทือนต่อเสรีภาพของประชาชนอย่างร้ายแรง จะเสนอญัตติด่วนเพื่อให้สภาพิจารณาเป็นการด่วนก็ได้

ญัตติด่วนต้องมีลักษณะทำนองเดียวกับกระทู้ และต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สภาดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง

ข้อ ๓๖ ให้เป็นอำนาจของประธานสภาที่จะวินิจฉัยว่าญัตติใดเป็นญัตติด่วนหรือไม่ และเมื่อวินิจฉัยแล้วให้แจ้งผู้เสนอญัตติทราบพร้อมด้วยเหตุผลภายในห้าวันนับแต่วันที่ได้รับญัตตินั้น

ญัตติที่ประธานสภายินิจฉัยว่ามีได้เป็นญัตติด่วนให้ประธานสภาดำเนินการต่อไป ตามข้อ ๓๔

ข้อ ๓๗ ให้ประธานสภาบรรจุญัตติด่วนเข้าระเบียบวาระการประชุมในโอกาสแรกในการนี้จะบรรจุเพิ่มเติมในระเบียบวาระการประชุมที่จัดไปแล้วก็ได้

ข้อ ๓๘ ญัตติที่จะก่อให้เกิดผลใช้บังคับเป็นกฎหมาย ต้องเสนอเป็นร่างพระราชบัญญัติและปฏิบัติตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

ข้อ ๓๙ ภายใต้บังคับข้อ ๓๗ และข้อ ๓๘ ให้ประธานสภาบรรจุญัตติเข้าระเบียบวาระการประชุมสภาภายในเจ็ดวัน นับแต่วันที่

ได้รับอนุมัตินั้นตามลำดับที่ยื่นก่อนหลัง กำหนดวันดังกล่าวให้หมายถึง วันในสมัยประชุม

ข้อ ๔๐ อนุมัติต่อไปนี้ไม่ต้องเสนอล่วงหน้าหรือเป็นหนังสือ

(๑) ขอให้ปรึกษาหรือพิจารณาเป็นเรื่องด่วน

(๒) ขอให้เปลี่ยนระเบียบวาระการประชุม

(๓) ขอให้ลงมติตามข้อ ๒๖ หรือข้อ ๒๘

(๔) อนุมัติในข้อ ๔๑ ข้อ ๖๘ ข้อ ๖๙ ข้อ ๑๐๐ หรือข้อ ๑๓๖

(๕) อนุมัติที่ประธานอนุญาตตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๔๑ เมื่อที่ประชุมกำลังปรึกษา หรือพิจารณาอนุมัติโดยอยู่ ห้ามเสนอญัตติอื่นนอกจากญัตติต่อไปนี้

(๑) ขอแปรญัตติเฉพาะในเรื่องที่มีใช้ร่างพระราชบัญญัติ

(๒) ขอให้รวมระเบียบวาระการประชุมที่เป็นเรื่องเดียวกัน

ทำนองเดียวกัน หรือเกี่ยวเนื่องกันเพื่อพิจารณาพร้อมกัน

(๓) ขอให้ส่งปัญหาไปยังคณะกรรมการเพื่อพิจารณา หรือ

ขอให้บุคคลใดส่งเอกสาร หรือมาแถลงข้อเท็จจริง หรือ

แสดงความคิดเห็น

(๔) ขอให้รวมหรือแยกประเด็นพิจารณาหรือลงมติ

(๕) ขอให้เลื่อนการปรึกษาหรือพิจารณา

(๖) ขอให้ปิดอภิปราย

ญัตติตาม (๓) (๕) (๖) หรือ (๗) เมื่อที่ประชุมลงมติเห็นชอบตามที่เสนอแล้ว ห้ามมิให้เสนอญัตติอื่นในข้อนี้อีก

ข้อ ๔๒ ญัตติตามข้อ ๔๑ (๖) และ (๗) ห้ามผู้ใดเสนอในคราวเดียวกับการอภิปรายของตน

ข้อ ๔๓ ญัตติตามข้อ ๔๑ (๗) ห้ามเสนอในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม

ข้อ ๔๔ ในกรณีที่ที่ประชุมลงมติให้ยกเรื่องอื่นขึ้นปรึกษาหรือพิจารณา ให้ญัตติเดิมเป็นอันตกไป

ข้อ ๔๕ ญัตติที่เสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือ สมาชิกผู้เสนอและผู้รับรองต้องลงลายมือชื่อในญัตตินั้น

ข้อ ๔๖ ญัตติที่ไม่ต้องเสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือ ให้ผู้รับรองญัตติแสดงการรับรองโดยวิธียกมือขึ้นพันสี่ระ

ข้อ ๔๗ ญัตติที่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะแก้ไขเพิ่มเติม หรือถอนญัตติ หรือผู้รับรองจะถอนการรับรองญัตตินั้นจะต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุม

ข้อ ๔๘ การถอนคำแปรญัตติจะกระทำเมื่อใดก็ได้ แต่การขอแก้ไขเพิ่มเติมคำแปรญัตติจะกระทำได้เฉพาะภายในกำหนดเวลาแปรญัตติ

ข้อ ๔๙ ภายใต้งบข้อ ๔๗ การถอนชื่อจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอญัตติ จะกระทำมิได้

ข้อ ๕๐ ญัตติหรือคำแปรญัตติใดถึงวาระพิจารณาในที่ประชุมแล้ว ถ้าผู้เสนอญัตติหรือผู้แปรญัตติไม่ชี้แจงในที่ประชุม หรือผู้เสนอญัตติ หรือผู้แปรญัตติไม่อยู่ในที่ประชุม โดยไม่มีผู้ชี้แจงแทนในฐานะผู้รับมอบหมาย ญัตติหรือคำแปรญัตตินั้นเป็นอันตกไป

การมอบหมายให้ชี้แจงแทนต้องทำเป็นหนังสือยื่นต่อประธานสภา

ข้อ ๕๑ ญัตติใดตกไปแล้วห้ามนำญัตติซึ่งมีหลักการเช่นเดียวกันขึ้นเสนออีกในสมัยประชุมเดียวกัน เว้นแต่ญัตติที่ยังมิได้มีการลงมติ หรือญัตติที่ประธานสภาจะอนุญาต ในเมื่อพิจารณาเห็นว่าเหตุการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไป

ข้อ ๕๒ ญัตติใดที่ประธานสภาพิจารณาเห็นว่า เหตุการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไป ประธานสภาอาจสั่งให้นำออกจากระเบียบวาระการประชุมได้ เมื่อได้รับความยินยอมของผู้เสนอญัตติ แล้วแจ้งให้ที่ประชุมทราบ

ส่วนที่ ๓ การอภิปราย

ข้อ ๕๓ ผู้มีสิทธิอภิปรายก่อน คือผู้เสนอญัตติหรือผู้แปรญัตติ แต่ถ้าผู้เสนอญัตติหรือผู้แปรญัตติมีหลายคน ให้ประธานอนุญาตให้อภิปรายก่อนได้เพียงคนเดียว

กรรมาธิการซึ่งได้สงวนความเห็น กรรมาธิการผู้รับมอบหมาย จากกรรมาธิการซึ่งได้สงวนความเห็น หรือสมาชิกหรือกรรมาธิการ ผู้รับมอบหมายจากผู้แปรญัตติซึ่งได้สงวนคำแปรญัตติไว้ในชั้นคณะ กรรมาธิการ ให้มีฐานะเสมือนเป็นผู้แปรญัตติด้วย

ข้อ ๕๔ เมื่อผู้อภิปรายก่อนได้อภิปรายแล้ว การอภิปรายใน ลำดับต่อไปจะต้องเป็นการอภิปรายสลับกันระหว่างฝ่ายค้านและฝ่าย สนับสนุน เว้นแต่ในวาระของฝ่ายใดไม่มีผู้อภิปรายอีกฝ่ายหนึ่งจึง อภิปรายซ้อนได้

การอภิปรายไม่สนับสนุนและไม่ค้าน ย่อมกระทำได้โดยไม่ต้อง สลับและมีให้นับเป็นวาระอภิปรายของฝ่ายใด

ข้อ ๕๕ ถ้ามีผู้ขออภิปรายหลายคน ประธานจะให้คนใด อภิปรายก็ได้ แต่ให้คำนึงถึงผู้เสนอญัตติ ผู้แปรญัตติ และผู้ซึ่งยังไม่ได้ อภิปรายด้วย

ข้อ ๕๖ การอภิปรายต้องอยู่ในประเด็น หรือเกี่ยวกับประเด็นที่กำลังปรึกษากันอยู่ต้องไม่ฟุ่มเฟือย วนเวียน ซ้ำซาก หรือซ้ำกับผู้อื่นและห้ามมิให้นำเอกสารใด ๆ มาอ่านให้ที่ประชุมฟังโดยไม่จำเป็น และห้ามมิให้นำวัตถุใด ๆ เข้ามาแสดงในที่ประชุม เว้นแต่ประธานสภาจะอนุญาต

ห้ามผู้อภิปรายแสดงกิริยาหรือใช้วาจาอันไม่สุภาพ ใส่ร้ายหรือเสียดสีบุคคลใดและห้ามกล่าวถึงพระมหากษัตริย์หรือออกชื่อสมาชิกหรือบุคคลใดโดยไม่จำเป็น

ข้อ ๕๗ ถ้าประธานเห็นว่า ผู้ใดได้อภิปรายพอสมควรแล้ว ประธานจะให้ผู้นั้นหยุดอภิปรายก็ได้

ข้อ ๕๘ สมาชิกผู้ใดต้องการประท้วงว่า มีการฝ่าฝืนข้อบังคับให้ยื่นและยกมือขึ้นพันศีรษะ ประธานต้องให้โอกาสผู้นั้นชี้แจง แล้วให้ประธานวินิจฉัยว่าได้มีการฝ่าฝืนข้อบังคับตามที่ประท้วงหรือไม่ คำวินิจฉัยของประธานถือเป็นเด็ดขาด

ให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่ผู้ถูกอภิปรายพาดพิงถึงเรื่องส่วนตัว หรือเรื่องอื่นใดอันเป็นที่เสียหายแก่ผู้นั้น

ข้อ ๕๙ ผู้อภิปรายอาจถอนคำพูดของตนได้ เมื่อมีผู้ประท้วงตามข้อ ๕๘

ข้อ ๖๐ การอภิปรายเป็นอันยุติ เมื่อ

(๑) ไม่มีผู้ใดอภิปราย

(๒) ที่ประชุมลงมติให้ปิดอภิปราย

(๓) ที่ประชุมลงมติให้ยกเรื่องอื่นขึ้นปรึกษา

ข้อ ๖๑ ในกรณีที่ประธานพิจารณาเห็นว่า ใดอภิปรายกันพอสมควรแล้วจะขอให้ที่ประชุมวินิจฉัยว่าจะปิดอภิปรายหรือไม่ก็ได้

ข้อ ๖๒ เมื่อการอภิปรายได้ยุติแล้ว ห้ามผู้ใดอภิปรายอีกเว้นแต่ที่ประชุมจะต้องลงมติในเรื่องนั้น จึงให้ผู้ซึ่งมีสิทธิอภิปรายก่อนคนใดคนหนึ่งมีสิทธิอภิปรายสรุปได้อีกครั้งหนึ่งเป็นครั้งสุดท้าย ก่อนที่ที่ประชุมจะลงมติ

เมื่อการอภิปรายได้สิ้นสุดแล้ว ให้ประธานมีสัญญาณให้สมาชิกที่มาประชุมทราบก่อนลงมติ

ข้อ ๖๓ ประธานอาจอนุญาตให้รัฐมนตรีมอบหมายให้บุคคลใด ๆ ชี้แจงข้อเท็จจริงต่อที่ประชุมประกอบการอภิปรายของรัฐมนตรีก็ได้

ข้อ ๖๔ ถ้าประธานให้สัญญาณด้วยการเคาะค้อน หรือยื่นขึ้นให้ผู้ที่กำลังพูดอยู่หยุดพูดและนั่งลงทันที

ส่วนที่ ๔
การลงมติ

ข้อ ๖๕ ในกรณีที่จะต้องมิตของสภา ให้ประธานขอให้ที่ประชุมลงมติ

ข้อ ๖๖ เสียงข้างมากตามมาตรา ๑๓๐ ของรัฐธรรมนูญนั้น ถ้าความเห็นของที่ประชุมมีตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไปให้ถือเอาจำนวนคะแนนเสียงฝ่ายที่มากที่สุด

ในกรณีมีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานออกเสียงชี้ขาดการออกเสียงชี้ขาดของประธานให้กระทำเป็นการเปิดเผยโดยจะให้เกิดผลหรือไม่ก็ได้

ข้อ ๖๗ การออกเสียงลงคะแนนให้กระทำเป็นการเปิดเผย แต่เมื่อคณะรัฐมนตรีร้องขอหรือสมาชิกเสนอญัตติโดยสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่ายี่สิบคนขอให้กระทำเป็นการลับ จึงให้ลงคะแนนลับ

ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีร้องขอหรือสมาชิกเสนอญัตติให้ลงคะแนนลับตามวรรคหนึ่ง ถ้ามีสมาชิกคัดค้านและมีผู้รับรองไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของสมาชิกในที่ประชุมให้ถือเป็นเอกสิทธิ์ที่จะลงคะแนนโดยเปิดเผย

ข้อ ๖๘ การออกเสียงลงคะแนนเปิดเผยมีวิธีปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

(๑) ยกมือขึ้นพ้นศีรษะ

(๒) ยืนขึ้น

(๓) เรียกชื่อสมาชิกตามลำดับอักษร ให้ออกเสียงลงคะแนน
เป็นรายคนตามวิธีที่ประธานกำหนด

(๔) วิธีอื่นใดซึ่งที่ประชุมเห็นสมควรเฉพาะกรณี

การออกเสียงลงคะแนนเปิดเผยนั้น ให้ใช้วิธีตาม (๑) จะใช้วิธีตาม (๒) (๓) หรือ (๔) ได้ต่อเมื่อคณะรัฐมนตรีร้องขอ หรือเมื่อสมาชิกเสนอญัตติและที่ประชุมอนุมัติหรือเมื่อมีการนับคะแนนเสียงใหม่ตามข้อ ๗๔

การออกเสียงลงคะแนนตาม (๑) หรือ (๒) นั้น ให้ออกมือขึ้นพ้นศีรษะ หรือยืนอยู่จนกว่าประธานจะสั่งให้ออกมือลง หรือนั่งลงแล้วแต่กรณี

ข้อ ๖๙ การออกเสียงลงคะแนลับมีวิธีปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

(๑) เขียนเครื่องหมายบนแผ่นกระดาษใส่ซองที่เจ้าหน้าที่จัด

ให้ ผู้เห็นด้วยให้เขียนเครื่องหมาย / ผู้ไม่เห็นด้วย

ให้เขียนเครื่องหมาย x ส่วนผู้ไม่ออกเสียงให้เขียน
เครื่องหมาย o

(๒) วิธีอื่นใดซึ่งที่ประชุมเห็นสมควรเฉพาะกรณี

การที่จะให้ออกเสียงลงคะแนนตาม (๑) ให้เป็นอำนาจของ
ประธานที่จะพิจารณาเห็นสมควร เว้นแต่จะมีผู้เสนอญัตติให้ใช้วิธีใด
วิธีหนึ่งดังกล่าวข้างต้นและที่ประชุมอนุมัติ และให้นำความในข้อ ๕
วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๗๐ ลำดับการลงมตินั้น ให้ลงมติในญัตติสุดท้ายก่อน
แล้วย้อนเป็นลำดับไปหาญัตติต้น แต่มิให้ถือว่าความผิดพลาดในการ
เรียงลำดับดังกล่าวมานี้เป็นเหตุให้มติที่ได้ลงคะแนนและนับคะแนน
เสร็จแล้วเป็นอันเสียไป

ข้อ ๗๑ ประธานมีอำนาจสั่งให้รวมหรือแยกประเด็นพิจารณา
หรือลงมติเว้นแต่ที่ประชุมจะมีมติเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๗๒ สมาชิกซึ่งเข้ามาในที่ประชุมระหว่างการออกเสียงลง
คะแนน ในกรณีออกเสียงลงคะแนนเปิดเผย อาจลงคะแนนทางฝ่ายที่
ยังนับคะแนนเสียงไม่เสร็จ หรือในกรณีออกเสียงลงคะแนนลับอาจลง
คะแนนได้ก่อนประธานสั่งให้นับคะแนนเสียง

ข้อ ๗๓ เมื่อได้นับคะแนนเสียงแล้ว ให้ประธานประกาศมติ
ต่อที่ประชุมทันที ถ้าเรื่องใดรัฐธรรมนูญ กฎหมาย หรือข้อบังคับนี้
กำหนดไว้ว่ามติจะต้องประกอบด้วยคะแนนเสียงถึงจำนวนเท่าใดก็ให้
ประกาศด้วยว่า คะแนนเสียงข้างมากถึงจำนวนที่กำหนดไว้หรือไม่

ข้อ ๗๔ การนับคะแนนเสียงครั้งใด ถ้ารัฐมนตรีขอให้นับ
ใหม่ หรือสมาชิกร้องขอโดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่ายี่สิบคน ให้มี
การนับใหม่ก็ให้มีการนับคะแนนเสียงใหม่

การนับคะแนนเสียงใหม่ดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ให้เปลี่ยนวิธีการลงคะแนนเป็นวิธีดังกล่าวในข้อ ๖๘ หรือข้อ ๖๙ ซึ่งอยู่ลำดับถัดไปแล้วแต่กรณี แต่ถ้าวีธีที่ถูกหักท้วงเป็นวิธีดังกล่าวในข้อ ๖๘ (๔) หรือข้อ ๖๙ (๒) ให้เปลี่ยนเป็นวิธีใด ๆ ตามที่ประธานเห็นสมควร เมื่อได้มีการนับคะแนนเสียงโดยวิธีดังกล่าวในข้อ ๖๘ (๓) หรือข้อ ๖๙ (๒) แล้วจะขอให้มีการนับคะแนนเสียงใหม่อีกมิได้

ข้อ ๗๕ ผู้ตติใดไม่มีผู้คัดค้าน ให้ประธานถามที่ประชุมว่ามีผู้เห็นเป็นอย่างอื่นหรือไม่ เมื่อไม่มีผู้เห็นเป็นอย่างอื่น ให้ถือว่าที่ประชุมลงมติเห็นชอบด้วยผู้ตตินั้น

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่ผู้ตติที่เป็นร่างพระราชบัญญัติ หรือเรื่องอื่นใดที่รัฐธรรมนูญ หรือข้อบังคับนี้กำหนด ให้ที่ประชุมวินิจฉัยโดยการออกเสียงลงคะแนน

หมวด ๔

กรรมวิธีการ

ข้อ ๗๖ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๕๘ ของรัฐธรรมนูญ ให้สภาตั้งคณะกรรมการสามัญประจำสภาขึ้นยี่สิบสามคณะ แต่ละคณะประกอบด้วยกรรมวิธีการมีจำนวนสิบเจ็ดคน คือ

- (๑) คณะกรรมการกิจการสภาผู้แทนราษฎร
- (๒) คณะกรรมการกิจการเยาวชน สตรีและผู้สูงอายุ
- (๓) คณะกรรมการการกีฬา
- (๔) คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์
- (๕) คณะกรรมการการคมนาคม
- (๖) คณะกรรมการการคลัง การธนาคารและสถาบันการเงิน
- (๗) คณะกรรมการการต่างประเทศ
- (๘) คณะกรรมการติดตามผลการปฏิบัติตามมติของสภาผู้แทนราษฎร
- (๙) คณะกรรมการการทหาร
- (๑๐) คณะกรรมการการท่องเที่ยว
- (๑๑) คณะกรรมการการปกครอง
- (๑๒) คณะกรรมการการพลังงาน
- (๑๓) คณะกรรมการการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน
- (๑๔) คณะกรรมการการแรงงานและสวัสดิการสังคม
- (๑๕) คณะกรรมการการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- (๑๖) คณะกรรมการการศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม
- (๑๗) คณะกรรมการการศึกษา
- (๑๘) คณะกรรมการการเศรษฐกิจ
- (๑๙) คณะกรรมการการสาธารณสุข

- (๒๐) คณะกรรมการการสิ่งแวดล้อม
- (๒๑) คณะกรรมการการอุตสาหกรรม
- (๒๒) คณะกรรมการนโยบายและติดตามผลงานงบประมาณรายจ่ายประจำปี
- (๒๓) คณะกรรมการพิจารณาเปิดเผยรายงานการประชุม
ลับและตรวจรายงานการประชุม

หากมีความจำเป็นจะตั้งคณะกรรมการสามัญประจำสภา
คณะอื่นเพิ่มขึ้นอีกเมื่อใดก็ได้ สมาชิกคนหนึ่งจะดำรงตำแหน่ง
กรรมการสามัญประจำสภาได้ไม่เกินสองคณะ

ข้อ ๗๗ การเลือกตั้งคณะกรรมการ สมาชิกแต่ละคนมีสิทธิ
เสนอชื่อได้โดยไม่จำกัดจำนวน การเสนอนั้นต้องมีสมาชิกรับรองไม่
น้อยกว่าห้าคน

การเลือกตั้งคณะกรรมการวิสามัญ ให้ตั้งจากบุคคลที่คณะรัฐ
มนตรีเสนอชื่อ มีจำนวนไม่เกินหนึ่งในสี่ของจำนวนกรรมการ
ทั้งหมด จำนวนนอกจากนั้นให้ที่ประชุมเลือกจากรายชื่อที่สมาชิก
เสนอ

การออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งคณะกรรมการ ให้เป็นไป
ตามวิธีที่ประธานของที่ประชุมกำหนด

ข้อ ๗๘ การประชุมคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการ

มาประชุมไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนกรรมาธิการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ จึงจะเป็นองค์ประชุม เว้นแต่ในการประชุมคณะกรรมาธิการที่จะมีการลงมติในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ต้องมีกรรมาธิการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมาธิการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

ข้อ ๗๘ การประชุมคณะกรรมาธิการ ให้นำข้อบังคับนี้เฉพาะที่เกี่ยวกับการประชุมสภามาใช้บังคับโดยอนุโลม

ให้คณะกรรมาธิการแต่ละคณะเลือกตั้งประธาน รองประธาน เลขานุการ โฆษก และตำแหน่งอื่นตามความจำเป็นจากกรรมาธิการในคณะนั้น โดยอยู่ภายใต้บังคับ มาตรา ๑๕๘ ของรัฐธรรมนูญ

ประธานคณะกรรมาธิการสามัญประจำสภาแต่ละคณะ จะมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมือง หรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร

คณะกรรมาธิการมีอำนาจตั้งคณะอนุกรรมาธิการเพื่อพิจารณาปัญหาใด ๆ ตามแต่จะมอบหมายได้

ข้อ ๘๐ การเรียกเอกสารจากบุคคลใด ๆ หรือเรียกบุคคลใด ๆ มาแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในกิจการที่กระทำหรือในเรื่องที่พิจารณาสอบสวนหรือศึกษาอยู่ ให้ทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อประธานคณะกรรมาธิการหรือผู้ทำหน้าที่แทนประธานคณะกรรมาธิการ

ข้อ ๘๑ สมาชิก รัฐมนตรี และผู้ซึ่งประธานของที่ประชุม
อนุญาตมีสิทธิเข้าฟังการประชุมคณะกรรมการ

ในกรณีประชุมลับ ผู้ที่จะเข้าฟังการประชุมได้ต้องเป็นผู้ที่มี
ส่วนเกี่ยวข้องกับการประชุมและได้รับอนุญาตจากประธานของที่
ประชุม

ข้อ ๘๒ ภายใต้บังคับข้อ ๘๑ ผู้เสนอญัตติ รัฐมนตรีและผู้ซึ่ง
คณะรัฐมนตรีมอบหมายมีสิทธิชี้แจงแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม
คณะกรรมการได้ตลอดเรื่อง ส่วนผู้แปรญัตติมีสิทธิชี้แจงแสดง
ความคิดเห็นได้เฉพาะที่แปรญัตติไว้

การชี้แจงแสดงความคิดเห็นตามวรรคหนึ่ง ผู้เสนอญัตติ หรือ
ผู้แปรญัตติอาจมอบหมายเป็นหนังสือให้สมาชิกอื่นหรือกรรมการ
ท่านใดท่านหนึ่งกระทำการแทนได้

ข้อ ๘๓ ให้เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรประกาศกำหนดการ
ประชุมคณะกรรมการไว้ ณ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
และมีหนังสือนัดผู้เสนอญัตติ หรือผู้แปรญัตติมาชี้แจงประกอบญัตติ
หรือคำแปรญัตติ แล้วแต่กรณีล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามวัน หากเรื่อง
ใดจะก่อให้เกิดผลใช้บังคับเป็นกฎหมาย หรือเกี่ยวกับการบริหาร
ราชการแผ่นดิน ต้องแจ้งให้คณะรัฐมนตรีทราบด้วย

ข้อ ๘๔ ถ้าผู้แปรญัตติ หรือผู้รับมอบหมายไม่มาชี้แจงต่อคณะกรรมการตามนัดจนเวลาล่วงไปเกินกว่าสามสัปดาห์นับแต่เวลาที่คณะกรรมการได้เริ่มพิจารณาคำแปรญัตติใด คำแปรญัตตินั้นเป็นอันตกไป เว้นแต่คณะกรรมการพิจารณาเรื่องนั้นยังไม่เสร็จหรือที่ประชุมอนุญาตให้เลื่อนการชี้แจงไปวันอื่น

ข้อ ๘๕ ถ้าผู้แปรญัตติ หรือผู้รับมอบหมายไม่เห็นด้วยกับมติของคณะกรรมการในข้อใด จะสงวนคำแปรญัตติในข้อนั้นไว้เพื่อขอให้สภาวินิจฉัยก็ได้

ข้อ ๘๖ กรรมการผู้ใดไม่เห็นด้วยกับมติของคณะกรรมการในข้อใดจะสงวนความเห็นในข้อนั้นไว้เพื่อขอให้สภาวินิจฉัยก็ได้

ข้อ ๘๗ เมื่อคณะกรรมการได้กระทำกิจการ หรือพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ ตามอำนาจหน้าที่ หรือตามที่ที่สภามอบหมายเสร็จแล้วให้รายงานต่อสภา

ในที่ประชุมสภา คณะกรรมการมีสิทธิแถลง ชี้แจง หรือแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการกระทำดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ในการนี้คณะกรรมการจะมอบหมายให้บุคคลใด ๆ แถลงหรือชี้แจงแทนก็ได้

ข้อ ๘๘ ในการพิจารณาของคณะกรรมการ ถ้าคณะกรรมการเห็นว่า มีข้อสังเกตที่คณะรัฐมนตรีควรทราบ หรือควรปฏิบัติ ก็ให้บันทึกข้อสังเกตดังกล่าวไว้ในรายงานของคณะกรรมการเพื่อให้สภาพิจารณา

ในกรณีที่สภาเห็นด้วยกับข้อสังเกตของคณะกรรมการ ให้
ประธานสภาแจ้งไปยังคณะรัฐมนตรี

เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาหกสิบวันนับแต่วันที่ประธานสภาส่ง
ข้อสังเกตของคณะกรรมการให้คณะรัฐมนตรีทราบ คณะรัฐมนตรีได้
ปฏิบัติตามข้อสังเกตนั้นประการใดหรือไม่ ให้ประธานสภาแจ้งให้
ที่ประชุมทราบในโอกาสแรกที่มีการประชุมสภา

ข้อ ๘๘ ถ้ามีมติของสภาให้คณะกรรมการใดกระทำการ
หรือพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใดให้เสร็จภายในกำหนดเวลาใด
และคณะกรรมการนั้นกระทำการ หรือพิจารณาสอบสวนหรือ
ศึกษาจะไม่เสร็จภายในเวลาที่กำหนด ประธานคณะกรรมการต้อง
รายงานให้ประธานสภาทราบโดยด่วน

ในกรณีดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง ถ้าอยู่ในระหว่างสมัยประชุมให้
ประธานสภารีบเสนอต่อที่ประชุม และที่ประชุมอาจลงมติให้ขยายเวลา
ที่ได้กำหนดไว้หรือให้ตั้งคณะกรรมการใหม่แทนคณะเดิม หรือ
ให้ดำเนินการอย่างอื่นสุดแต่ที่ประชุมจะเห็นสมควร แต่ถ้านอกสมัย
ประชุม ก็ให้ประธานสภามีอำนาจอนุญาตให้ขยายเวลาที่กำหนดไว้ได้
ตามที่พิจารณาเห็นสมควร แล้วแจ้งให้สภาทราบภายหลัง

การนับระยะเวลาดังกล่าวในวรรคหนึ่งและวรรคสองให้เริ่มนับ
แต่วันถัดจากวันที่สภามีมติกำหนดระยะเวลา

ข้อ ๘๐ กรรมการพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (๑) อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร
- (๒) ตาย
- (๓) ลาออก
- (๔) มีการตั้งคณะกรรมการใหม่แทนคณะเดิม
- (๕) สภามีมติให้พ้นจากตำแหน่ง
- (๖) ขาดการประชุมสามครั้งติดต่อกันโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร และมีได้แจ้งเป็นหนังสือให้ประธานคณะกรรมการทราบ

ข้อ ๕๑ ในกรณีที่ตำแหน่งกรรมการในคณะกรรมการใดว่างลงให้ประธานคณะกรรมการแจ้งต่อประธานสภา เพื่อขอให้สภาตั้งซ่อม

หมวด ๕

การเสนอและการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ

ข้อ ๕๒ ให้มีสารบบลงวันที่สภาส่งร่างพระราชบัญญัติไปยังวุฒิสภา และวันที่สภาได้รับร่างพระราชบัญญัติคืนจากวุฒิสภา

ข้อ ๙๓ ร่างพระราชบัญญัติต้องแบ่งเป็นมาตรา และต้องมี
บันทึกประกอบดังต่อไปนี้

(๑) หลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติ

(๒) เหตุผลในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ

หลักการแห่งร่างพระราชบัญญัตินั้น ให้กำหนดโดยชัดเจน

ข้อ ๙๔ ร่างพระราชบัญญัติที่สมาชิกเสนอต่อสภา ให้ประธาน
สภาทำการตรวจสอบและหากมีข้อบกพร่อง ให้ประธานสภาแจ้ง
สมาชิคนั้นทราบภายในเจ็ดวันนับแต่วันได้รับ

ข้อ ๙๕ ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินตามความหมาย
ที่กำหนดไว้ในมาตรา ๑๔๓ ของรัฐธรรมนูญซึ่งสมาชิกเป็นผู้เสนอนั้น
ให้ประธานสภาส่งไปยังนายกรัฐมนตรีภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับ
ร่างพระราชบัญญัตินั้นจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ในกรณีที่ประธานสภาวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติฉบับใด
เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน ให้ประธานสภาแจ้งให้
สมาชิกผู้เสนอทราบภายในเจ็ดวัน นับแต่วันที่ได้รับร่างพระราช-
บัญญัตินั้น

เมื่อนายกรัฐมนตรีได้รับร่างพระราชบัญญัติตามวรรคหนึ่งแล้ว
หากไม่พิจารณารับรองภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับ ให้ประธาน
สภาแจ้งเหตุขัดข้องให้ที่ประชุมทราบ

ข้อ ๙๖ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติให้กระทำเป็นสามวาระตามลำดับ

ข้อ ๙๗ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติในวาระที่หนึ่ง ให้สภาพิจารณาและลงมติว่าจะรับหลักการ หรือไม่รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัตินั้น

เพื่อประโยชน์แก่การวินิจฉัยดังกล่าวในวาระหนึ่ง สภาจะให้คณะกรรมการพิจารณาก่อนรับหลักการก็ได้

ในกรณีที่สภามีมติให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติหลายฉบับรวมกัน สภาจะลงมติรับหลักการ หรือไม่รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติแต่ละฉบับหรือทั้งหมดรวมกันก็ได้ และเมื่อสภาได้มีมติรับหลักการแล้ว ให้สภาลงมติว่าจะให้ร่างพระราชบัญญัติฉบับใดเป็นหลักในการพิจารณาในวาระที่สอง

ข้อ ๙๘ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่สมาชิกเป็นผู้เสนอ ถ้าคณะรัฐมนตรีขอรับร่างพระราชบัญญัตินั้นไปพิจารณาก่อนที่สภาจะลงมติตามข้อ ๙๗ ก็ให้รอการพิจารณาไว้ก่อนเมื่อที่ประชุมอนุมัติ แต่ต้องไม่เกินหกสิบวันนับแต่วันที่สภามีมติอนุมัติ

ข้อ ๙๙ ในกรณีที่สภามีมติในวาระที่หนึ่ง รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติ ให้สภาพิจารณาตามลำดับต่อไปเป็นวาระที่สอง

ข้อ ๑๐๐ การพิจารณาในวาระที่สอง ให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยคณะกรรมการที่สภาตั้งหรือกรรมการเต็มสภา

ตามปกติ ให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยคณะกรรมการ
ที่สภาตั้ง การพิจารณาโดยกรรมการเต็มสภาจะกระทำได้อต่อเมื่อ
คณะรัฐมนตรีร้องขอ หรือเมื่อสมาชิกเสนอญัตติโดยมีสมาชิกรับรอง
ไม่น้อยกว่ายี่สิบคน และที่ประชุมอนุมัติ

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยกรรมการเต็มสภานั้น
สภาจะตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาปัญหาใดโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับ
ร่างพระราชบัญญัตินั้นก็ได้

ข้อ ๑๐๑ ในกรณีพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ สภาจะให้คณะ
กรรมการสามัญ หรือคณะกรรมการวิสามัญเป็นผู้พิจารณาก็ได้

ข้อ ๑๐๒ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติชั้นคณะกรรมการ
ที่สภาตั้งสมาชิกผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัตินั้นให้
เสนอคำแปรญัตติล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมการ
ภายในกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันถัดจากวันที่สภารับหลักการแห่งร่าง
พระราชบัญญัติ เว้นแต่สภาจะได้กำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างพระ
ราชบัญญัตินั้นไว้เป็นอย่างอื่น

การแปรญัตติ ต้องแปรเป็นรายมาตรา

การแปรญัตติเพิ่มมาตราขึ้นใหม่หรือตัดทอนหรือแก้ไขมาตรา
เดิม ต้องไม่ขัดกับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัตินั้น

ข้อ ๑๐๓ เมื่อคณะกรรมการได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติ
เสร็จแล้วให้เสนอร่างพระราชบัญญัตินั้น โดยแสดงร่างเดิมและการ

แก้ไขเพิ่มเติม พร้อมทั้งรายงานต่อประธานสภา รายงานนั้นอย่างน้อยต้องระบุว่า ได้มีหรือไม่มี การแก้ไขเพิ่มเติมในมาตราใดบ้าง และถ้ามีการแปรญัตติ มติของคณะกรรมการเกี่ยวกับคำแปรญัตตินั้นเป็นประการใด หรือมีการสงวนคำแปรญัตติของผู้แปรญัตติ หรือมีการสงวนความเห็นของกรรมการก็ให้ระบุไว้ในรายงานด้วย

ข้อ ๑๐๔ เมื่อประธานสภาได้รับร่างพระราชบัญญัติ และรายงานของคณะกรรมการตามข้อ ๑๐๓ แล้ว ให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมภายในสิบวัน

ข้อ ๑๐๕ ในกรณีที่สภามีมติให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติ โดยกรรมการเต็มสภา ให้ถือว่าสมาชิกทุกคนในที่ประชุมประกอบกันเป็นคณะกรรมการและประธานของที่ประชุมมีฐานะเป็นประธานคณะกรรมการด้วย

การพิจารณาโดยกรรมการเต็มสภา เป็นการพิจารณาชั้นคณะกรรมการและการพิจารณาของสภาในวาระที่สองเรียงตามลำดับมาตรฐานรวมกันไป

ข้อ ๑๐๖ ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ ที่คณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้ว ให้สภาพิจารณาเริ่มต้นด้วยชื่อร่างคำปรารภ แล้วพิจารณาเรียงตามลำดับมาตราและให้อภิปรายได้เฉพาะถ้อยคำหรือข้อความที่มีการแก้ไขเพิ่มเติม หรือผู้แปรญัตติสงวนคำแปรญัตติ หรือที่กรรมการสงวนความเห็นไว้ ทั้งนี้ เว้นแต่ที่ประชุมจะลงมติเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๑๐๗ เมื่อได้พิจารณาตามข้อ ๑๐๖ จนจบร่างแล้ว ให้สภาพิจารณาทั้งร่างเป็นการสรุปอีกครั้งหนึ่งและในการพิจารณาคั้งนี้สมาชิกอาจขอแก้ไขเพิ่มเติมถ้อยคำได้ แต่จะขอแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อความใดมิได้ นอกจากเนื้อความที่เห็นว่ายังขัดแย้งกันอยู่

ข้อ ๑๐๘ เมื่อได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติในวาระที่สองเสร็จแล้ว ให้สภาพิจารณาเป็นวาระที่สาม

ข้อ ๑๐๙ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติในวาระที่สามไม่มีการอภิปรายและให้ที่ประชุมลงมติว่าเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบ

ข้อ ๑๑๐ ในกรณีที่สภาลงมติในวาระที่หนึ่งไม่รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติก็ดี หรือลงมติในวาระที่สามไม่เห็นชอบก็ดี ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

ข้อ ๑๑๑ ร่างพระราชบัญญัติใดต้องยับยั้งไว้โดยบทบัญญัติมาตรา ๑๔๗ ของรัฐธรรมนูญ เมื่อกำหนดเวลาตามมาตรา ๑๔๘ ของรัฐธรรมนูญได้ล่วงพ้นไป ประธานอาจขอปรึกษาที่ประชุม หรือสมาชิกอาจเสนอญัตติให้ยกร่างพระราชบัญญัติที่ต้องถูกยับยั้งขึ้นพิจารณาใหม่ได้

ข้อ ๑๑๒ ในกรณีที่สภามีมติในวาระที่สามเห็นชอบด้วยร่างพระราชบัญญัติใดให้ประธานสภาดำเนินการเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อวุฒิสภาต่อไป

ข้อ ๑๑๓ ในกรณีที่วุฒิสภาแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติที่ได้เสนอไป ตามข้อ ๑๑๒ ให้ประธานสภาบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมเป็นเรื่องด่วนเพื่อให้สภาพิจารณาว่าเป็นการแก้ไขในสาระสำคัญหรือไม่ในร่างพระราชบัญญัติที่วุฒิสภาแก้ไขเพิ่มเติม

ถ้าสภาเห็นว่าเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมในสาระสำคัญหรือไม่เห็นชอบด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติม ให้ประธานสภาดำเนินการให้สภากำหนดจำนวนและตั้งกรรมาธิการร่วมกัน เมื่อสภาได้กำหนดจำนวนและตั้งกรรมาธิการร่วมกันแล้ว ให้ประธานสภาแจ้งไปยังวุฒิสภา

เมื่อคณะกรรมาธิการร่วมกันได้รายงานและเสนอร่างพระราชบัญญัติที่ได้พิจารณาแล้ว ให้ประธานบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมเป็นเรื่องด่วน ให้สภาพิจารณาลงมติว่าเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบด้วยร่างพระราชบัญญัตินั้น

หมวด ๖

การตั้งกระทู้ถาม

ข้อ ๑๑๔ การตั้งกระทู้ถาม ให้เสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือยื่นต่อประธานสภา โดยมีข้อความเป็นคำถามในข้อเท็จจริงหรือนโยบายมี ๒ ประเภท ดังต่อไปนี้

(๑) กระตุ้นถามสด

(๒) กระตุ้นถาม

ข้อเท็จจริงที่อ้างประกอบกระตุ้นถาม ต้องเป็นข้อเท็จจริงที่ผู้ตั้ง
กระตุ้นถามรับรองว่าถูกต้องแม้ไม่ได้ยืนยันรับรองไว้ในกระตุ้นถามก็ตาม
และถ้าจำเป็นจะต้องมีคำชี้แจงประกอบให้ระบุแยกเป็นส่วนหนึ่งต่าง
หาก

คำถาม ข้อเท็จจริง ตลอดจนคำชี้แจงประกอบ ต้องชัดเจน ไม่
ฟุ้งเฟ้อยวนเวียน ซ้ำซาก หรือมีลักษณะเป็นการอภิปราย

ข้อ ๑๑๕ กระตุ้นถามสด ให้ทำเป็นหนังสือยื่นต่อประธานสภา
ล่วงหน้าก่อนวันประชุมหนึ่งวัน ให้ประธานสภาเรียบเรียงกระตุ้นถามสด
เข้าระเบียบวาระการประชุม และแจ้งให้รัฐมนตรีทราบโดยทันที การชี้
แจงหรือตอบกระตุ้นถามสดให้ดำเนินการในที่ประชุมสภา

การจัดลำดับกระตุ้นถามสดเข้าระเบียบวาระการประชุมในแต่ละ
ครั้ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่ประธานสภากำหนด

ข้อ ๑๑๖ กระตุ้นถาม ให้เสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือยื่นต่อ
ประธานสภา โดยระบุว่าจะให้ตอบในที่ประชุมสภา หรือใน
ราชกิจจานุเบกษา

ข้อ ๑๑๗ กระตุ้นถามแต่ละกระตุ้นนั้น ให้ตั้งถามและซักถามได้
เฉพาะคนเดียว

ข้อ ๑๑๘ กระตุ้ถามต้องไม่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

- (๑) เป็นเชิงประชด เสียดสีหรือกลั่นแกล้งใส่ร้าย
- (๒) เคลือบคลุมหรือเข้าใจยาก
- (๓) เป็นเรื่องที่ได้ตอบแล้วหรือชี้แจงแล้วว่าไม่ตอบ
- (๔) เป็นการให้ออกความเห็น
- (๕) เป็นปัญหาข้อกฎหมาย
- (๖) เป็นเรื่องที่ไม่มีความสำคัญ
- (๗) เป็นเรื่องส่วนตัวของบุคคลใด ๆ เว้นแต่ที่เกี่ยวกับการงานในหน้าที่ราชการ

ข้อ ๑๑๙ กระตุ้ถามตามข้อ ๑๑๘ (๓) นั้น จะตั้งกระตุ้ถามขึ้นใหม่ได้ในเมื่อสาระสำคัญต่างกัน หรือพฤติการณ์ในขณะที่มีกระตุ้ถามครั้งนั้นได้เปลี่ยนแปลงไปจากเมื่อตั้งกระตุ้ถามครั้งก่อน

ข้อ ๑๒๐ ให้เป็นอำนาจของประธานสภาที่จะวินิจฉัยว่า กระตุ้ถามใดที่สมาชิกตั้งถามมาเป็นหรือไม่เป็นกระตุ้ถามตามข้อ ๑๑๔ ข้อ ๑๑๕ ข้อ ๑๑๖ ข้อ ๑๑๘ ข้อ ๑๑๙

การวินิจฉัยดังกล่าวในวรรคหนึ่งเป็นประการใด ให้เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรแจ้งให้ผู้ตั้งกระตุ้ถามทราบภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่ได้รับกระตุ้ถามนั้น ยกเว้นกรณีตามข้อ ๑๑๕

ข้อ ๑๒๑ ให้ประธานสภาจัดส่งกระตุ้ถามไปยังรัฐมนตรีผู้เกี่ยวข้อง

ในกรณีที่เป็นกระทู้ถามที่ต้องตอบในราชกิจจานุเบกษา ให้ประธานสภาแจ้งรัฐมนตรีผู้เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการตอบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รัฐมนตรีได้รับกระทู้ถามนั้น และหากรัฐมนตรีได้ตอบแล้วในราชกิจจานุเบกษาหรือมีเหตุขัดข้องไม่ตอบภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ประธานสภาแจ้งให้ผู้ตั้งกระทู้ถามทราบ

ในกรณีที่เป็นการกระทู้ถามที่ต้องตอบในที่ประชุมสภา ให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ส่งไปตามวรรคหนึ่ง

ข้อ ๑๒๒ เมื่อถึงระเบียบวาระกระทู้ถาม ให้ประธานอนุญาตให้ถามตามลำดับ คือ กระทู้ถามสดและกระทู้ถาม

การถามและตอบกระทู้ถามสด ให้พิจารณาภายในกำหนดเวลาไม่เกินหกสิบนาทีในการประชุมแต่ละครั้ง

ถ้ามีกระทู้ถามสดหลายกระทู้ ให้ประธานอนุญาตให้ถามก่อนหลังตามที่ประธานเห็นสมควร

ข้อ ๑๒๓ ผู้ตั้งกระทู้ถามมีสิทธิถอนกระทู้ถามได้

เมื่อถึงระเบียบวาระกระทู้ถามของผู้ใด ถ้าผู้ตั้งกระทู้ถามไม่ถามหรือไม่อยู่ในที่ประชุม ให้ถือว่ากระทู้ถามนั้นตกไป

ข้อ ๑๒๔ การตอบกระทู้ถามของรัฐมนตรี ให้นำข้อ ๑๑๔ วรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลม

เมื่อรัฐมนตรีได้ตอบแล้ว ผู้ตั้งกระทู้ถามมีสิทธิซักถามได้อีก
หนึ่งครั้ง เว้นแต่ จะขอซักถามต่อไปเพราะคำตอบยังไม่หมดประเด็น
และประธานอนุญาต

การซักถามนั้นผู้ตั้งกระทู้ถามมีสิทธิที่จะชี้แจงข้อเท็จจริง
ประกอบได้เท่าที่จำเป็น

ข้อ ๑๒๕ รัฐมนตรีจะขอเลื่อนการตอบกระทู้ถามก็ได้ แต่ต้อง
ชี้แจงเหตุผลในที่ประชุมสภาและให้กำหนดว่าจะตอบได้เมื่อใด

ข้อ ๑๒๖ การประชุมครั้งหนึ่ง ๆ ให้บรรจุกระทู้ถามได้ไม่เกิน
สิบกระทู้ โดยมีกระทู้ถามสดไม่เกินห้ากระทู้ แต่ถ้าหากมีกรณีจำเป็น
หรือเร่งด่วน ประธานสภาจะบรรจุกระทู้ถามเกินกว่าสิบกระทู้ก็ได้

ข้อ ๑๒๗ การประชุมครั้งหนึ่ง ๆ มิให้ผู้ตั้งกระทู้ถามคนเดียว
กันถามเกินกว่าหนึ่งกระทู้ เว้นแต่ไม่มีกระทู้ถามของสมาชิกอื่น
เหลืออยู่

ข้อ ๑๒๘ กระทู้ถามใดที่รัฐมนตรียังมีได้ตอบ ให้เป็นอันระงับ
ไปเมื่อคณะรัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่ง

หมวด ๗

การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ

ข้อ ๑๒๙ เมื่อสมาชิกมีความประสงค์จะเสนอญัตติขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๕๖ ของรัฐธรรมนูญ ให้ยื่นต่อประธานสภาเป็นหนังสือแสดงว่าจะเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลหรือทั้งคณะในเรื่องใดบ้าง

เมื่อประธานสภาได้รับญัตติตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้รีบแจ้งไปยังนายกรัฐมนตรีและให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมเป็นเรื่องด่วน

ข้อ ๑๓๐ คณะรัฐมนตรีเท่านั้นที่มีสิทธิจะอภิปรายตอบข้อซักถาม

รัฐมนตรีจะตอบข้อซักถามสมาชิกที่ละคนเป็นลำดับไป หรือจะรวบรวมตอบครั้งละหลายคนก็ได้

ข้อ ๑๓๑ ในการอภิปรายนั้น นอกจากที่กำหนดไว้ในส่วนนี้แล้ว ให้นำความในหมวด ๓ ส่วนที่ ๓ มาใช้บังคับโดยอนุโลม ยกเว้นข้อ ๕๔

หมวด ๘
การแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญ

ข้อ ๑๓๒ การแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญจากผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ดำเนินการเลือกโดยนำความในข้อ ๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวด ๙
การรักษาระเบียบและความเรียบร้อย

ข้อ ๑๓๓ สถานที่ประชุมของสภาย่อมเป็นที่เคารพและเป็นเขตหวงห้าม ผู้เข้าไปต้องประพฤติตนให้เรียบร้อย มีสัมมาคารวะ และต้องแต่งกายตามที่ประธานสภากำหนด บุคคลอื่นที่มีใช้สมาชิก รัฐสภาหรือเจ้าหน้าที่รัฐสภา เมื่อหมดภารกิจต้องออกนอกสถานที่ประชุมของสภา

การแต่งกายของสมาชิกนั้นให้แต่งเครื่องแบบฯ หรือสากลนิยม หรือชุดพระราชทาน หรือตามที่ประธานสภากำหนด

ห้ามใช้เครื่องมือสื่อสารใด ๆ ซึ่งก่อให้เกิดการรบกวน และห้าม
สูบบุหรี่ในห้องประชุมสภา

ข้อ ๑๓๔ ผู้ใดฝ่าฝืนข้อบังคับนี้ ประธานมีอำนาจเตือน ห้าม
ปราม ให้ถอนคำพูด ห้ามพูดในเรื่องที่กำลังปรึกษากันอยู่ ให้กล่าวขอ
ขมาในที่ประชุม หรือสั่งให้ออกไปจากที่ประชุมครั้งนั้นโดยมีหรือไม่มี
กำหนดเวลาก็ได้

ในกรณีที่ประธานสั่งให้ผู้ใดออกจากที่ประชุม หากผู้นั้นขัดขืน
ประธานมีอำนาจสั่งเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย ให้นำตัวออกจาก
สถานที่ประชุม หรือออกไปให้พ้นบริเวณสภา

คำสั่งของประธานตามข้อนี้ ผู้ใดจะโต้แย้งมิได้

ข้อ ๑๓๕ การรักษาระเบียบและความสงบเรียบร้อยในส่วนที่
เกี่ยวกับบุคคลภายนอกที่จะเข้ามาในที่ประชุมสภา หรือบริเวณสภา
หรือเข้าฟังการประชุมของสภา ตลอดจนมารยาทของบุคคลเช่นว่านั้น
และการโฆษณาข้อความเกี่ยวกับการประชุมปรึกษาของสภาให้เป็น
ไปตามระเบียบที่ประธานสภากำหนดไว้

หมวด ๑๐
บทสุดท้าย

ข้อ ๑๓๖ ถ้าประธานขอปรึกษา หรือสมาชิกเสนอญัตติโดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่ายี่สิบคน ให้งดใช้ข้อบังคับข้อหนึ่งข้อใดทั้งหมดหรือบางส่วนเป็นการชั่วคราวเฉพาะกรณี หากที่ประชุมอนุมัติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของสมาชิกในที่ประชุมก็ให้งดใช้ได้

ข้อ ๑๓๗ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๕๙ ทวิ ของรัฐธรรมนูญ ถ้ามีปัญหาที่จะต้องตีความข้อบังคับนี้ ให้เป็นอำนาจของสภาที่จะวินิจฉัย และเมื่อที่ประชุมได้ลงมติวินิจฉัยโดยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกในที่ประชุมเป็นประการใดแล้ว ให้ถือว่าคำวินิจฉัยนั้นเป็นเด็ดขาด

การขอให้ที่ประชุมวินิจฉัยตามวรรคหนึ่ง อาจกระทำได้โดยประธานขอปรึกษา หรือสมาชิกเสนอญัตติโดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่ายี่สิบคน

ข้อ ๑๓๘ การขอแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับนี้ ต้องเสนอเป็นญัตติโดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่ายี่สิบคน

การเสนอและพิจารณาญัตติดังกล่าวในวาระหนึ่ง ให้นำข้อ
บังคับว่าด้วยการเสนอ และการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติมาใช้
บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๑๓๙ ในกรณีที่สมาชิกร้องขอให้นำความกราบบังคมทูล
เพื่อมีพระบรมราชโองการประกาศเรียกประชุมรัฐสภาตามมาตรา ๑๓๗
ของรัฐธรรมนูญ ให้ประธานสภานำความกราบบังคมทูลภายในสามวัน
นับแต่วันที่ได้รับคำร้องขอ

เมื่อได้มีพระบรมราชโองการประกาศเรียกประชุมรัฐสภาแล้ว
ให้แจ้งประธานวุฒิสภาและคณะรัฐมนตรี

ข้อ ๑๔๐ ในกรณีมีเรื่องที่สภาจะต้องพิจารณา เกี่ยวกับการ
อนุญาตหรือไม่อนุญาตให้มีการจับหรือคุมขังหรือหมายเรียกตัวสมาชิก
ไปทำการสอบสวนในฐานะเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาในระหว่างสมัย
ประชุมตามมาตรา ๑๓๙ วาระหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญ หรือในกรณีมี
เรื่องที่สภาจะต้องพิจารณาอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้มีการพิจารณาคดี
อาญาที่สมาชิกถูกฟ้องในระหว่างสมัยประชุมตามมาตรา ๑๔๐ ของรัฐ
ธรรมนูญ ให้ประธานสภาบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมเป็นเรื่อง
ด่วน

ข้อ ๑๔๑ ในกรณีที่ประธานสภาได้ดำเนินการตาม มาตรา ๑๓๙
วรรคสอง หรือมาตรา ๑๔๑ ของรัฐธรรมนูญแล้ว ให้ประธานสภาแจ้ง
ให้สภาทราบในโอกาสแรกที่มีการประชุมสภา

บทเฉพาะกาล

ข้อ ๑๔๒ ข้อบังคับนี้ไม่กระทบกระเทือนถึงการใด ที่ได้กระทำเสร็จไปแล้วก่อนใช้ข้อบังคับนี้ ส่วนการใดที่ยังกระทำค้างอยู่ให้ดำเนินการต่อไปตามข้อบังคับที่ใช้ก่อนวันใช้ข้อบังคับนี้

ข้อ ๑๔๓ ให้กรรมการในคณะกรรมการสามัญประจำสภาทุกคนที่ดำรงตำแหน่งอยู่แล้วก่อนการประกาศใช้ข้อบังคับนี้ยังคงเป็นกรรมการสามัญต่อไปตามข้อ ๗๖

ประกาศ ณ วันที่ ๕ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๔๐

(ลงชื่อ) วันมูหะมัดนอร์ มะทา
(นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา)
ประธานสภาผู้แทนราษฎร

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

ข้อบังคับการประชุมของรัฐสภา

พ.ศ. ๒๕๓๙

ข้อบังคับการประชุมของรัฐสภา

พ.ศ. ๒๕๓๙

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๖๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๕๓๘ รัฐสภาจึงตราข้อบังคับการประชุมของรัฐสภาขึ้นไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ข้อบังคับนี้เรียกว่า “ข้อบังคับการประชุมของรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๓๙”

ข้อ ๒ ข้อบังคับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในข้อบังคับนี้ คำว่า

“รัฐสภา” หมายถึง วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และให้หมายความรวมถึงวุฒิสภาทำหน้าที่รัฐสภาในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ

“ประธาน” หมายถึง ประธานของที่ประชุมรัฐสภา

“สมาชิกรัฐสภา” หมายถึง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา

“การประชุมรัฐสภา” หมายถึง การประชุมร่วมกันของรัฐสภา และให้หมายความรวมถึงวุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภาในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุ หรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ

“ที่ประชุมรัฐสภา” หมายถึง ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา และให้หมายความรวมถึงวุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภาในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุ หรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ

“เลขานุการรัฐสภา” หมายถึง เลขานุการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งได้รับแต่งตั้งจากประธานรัฐสภาให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นเลขานุการรัฐสภาในการประชุมรัฐสภาตามข้อบังคับนี้

“รองเลขานุการรัฐสภา” หมายถึง เลขานุการวุฒิสภำซึ่งได้รับแต่งตั้งจากประธานรัฐสภาให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นรองเลขานุการรัฐสภาในการประชุมรัฐสภาตามข้อบังคับนี้

ข้อ ๔ ให้ประธานรัฐสภารักษการตามข้อบังคับนี้ และมีอำนาจวางระเบียบเพื่อปฏิบัติการตามข้อบังคับนี้

หมวด ๑

อำนาจและหน้าที่ของประธานรัฐสภาและรองประธานรัฐสภา

ข้อ ๕ ประธานรัฐสภามีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) เป็นประธานของที่ประชุมรัฐสภา
- (๒) ควบคุมและดำเนินกิจการของรัฐสภา
- (๓) รักษาความสงบเรียบร้อยในรัฐสภาตลอดถึงบริเวณของรัฐสภา
- (๔) เป็นผู้แทนรัฐสภาในกิจการภายนอก
- (๕) อำนาจและหน้าที่อื่นตามที่มิถกกฎหมายบัญญัติไว้หรือตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับนี้

ข้อ ๖ รองประธานรัฐสภามีอำนาจและหน้าที่ช่วยประธานรัฐสภาในกิจการอันเป็นอำนาจและหน้าที่ของประธานรัฐสภา หรือปฏิบัติตามที่ประธานรัฐสภามอบหมาย

เมื่อไม่มีประธานรัฐสภา หรือประธานรัฐสภาไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ให้รองประธานรัฐสภาเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานรัฐสภา

ข้อ ๗ เลขานุการรัฐสภามีหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) นัดประชุมรัฐสภาและนัดประชุมคณะกรรมการธิการ
- (๒) เชิญผู้เป็นประธานชั่วคราวของที่ประชุมคณะกรรมการธิการเข้าปฏิบัติหน้าที่
- (๓) ช่วยประธานในการควบคุมการนับคะแนนเสียง
- (๔) รับผิดชอบการทำรายงานการประชุมรัฐสภา
- (๕) ยืนยันมติของรัฐสภาไปยังผู้ที่เกี่ยวข้อง
- (๖) รักษาสรรพเอกสารของรัฐสภา

(๗) ควบคุมการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามระเบียบที่
ประธานรัฐสภาวางไว้

(๘) ปฏิบัติการตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับนี้

(๙) ปฏิบัติการอื่นตามที่ประธานรัฐสภามอบหมาย

ข้อ ๘ รองเลขาธิการรัฐสภามีหน้าที่ช่วยเลขาธิการรัฐสภา
ในกิจการอันเป็นหน้าที่ของเลขาธิการรัฐสภา หรือปฏิบัติการตามที่
เลขาธิการรัฐสภามอบหมาย

เมื่อไม่มีเลขาธิการรัฐสภา หรือเลขาธิการรัฐสภาไม่อยู่หรือ
ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ให้รองเลขาธิการรัฐสภาเป็นผู้ปฏิบัติ
หน้าที่แทนเลขาธิการรัฐสภา

หมวด ๒

การประชุมรัฐสภา

ส่วนที่ ๑

วิธีการประชุม

ข้อ ๙ การประชุมรัฐสภาให้เป็นการเปิดเผย แต่ถ้าคณะ
รัฐมนตรีหรือสมาชิกรัฐสภาไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิก
รัฐสภาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ร้องขอให้ประชุมลับก็ให้ประชุมลับ

ในการประชุมเปิดเผย ให้บุคคลภายนอกเข้าฟังการประชุม
รัฐสภาได้ตามระเบียบที่ประธานรัฐสภาวางไว้ และให้ประธาน
รัฐสภาจัดให้มีการถ่ายทอดการประชุมรัฐสภาทางวิทยุกระจาย
เสียงและหรือวิทยุโทรทัศน์ หากมีเหตุขัดข้องให้แจ้งที่ประชุม
รัฐสภาทราบ

ในการประชุมลับ ผู้ที่จะอยู่ในที่ประชุมรัฐสภาหรือ ณ ที่ใด
ในระยะเวลาที่จะรับฟังการประชุมรัฐสภาได้ก็แต่เฉพาะสมาชิกรัฐสภา
รัฐมนตรี และผู้ที่ได้รับอนุญาตจากประธาน และห้ามใช้เครื่อง
บันทึกเสียงหรือเครื่องมือสื่อสารใด ๆ ยกเว้นการบันทึกของรฐสภา

ข้อ ๑๐ การประชุมรัฐสภาให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ใน
มาตรา ๑๖๐ ของรัฐธรรมนูญ

ข้อ ๑๑ ในกรณีที่สมาชิกรัฐสภาเข้าชื่อร้องขอให้นำความ
กราบบังคมทูล เพื่อมีพระบรมราชโองการประกาศเรียกประชุม
รัฐสภา ตามมาตรา ๑๓๗ ของรัฐธรรมนูญให้ประธานรัฐสภานำ
ความกราบบังคมทูลภายในสามวันของวันทำการ นับแต่วันที่ได
รับคำร้องขอ

เมื่อได้มีพระบรมราชโองการประกาศเรียกประชุมรัฐสภา
แล้ว ให้แจ้งประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา และคณะ
รัฐมนตรีทราบ

ข้อ ๑๒ การนัดประชุมรัฐสภาต้องทำเป็นหนังสือ เว้นแต่เมื่อได้บอกนัดในที่ประชุมรัฐสภาแล้ว จึงให้ทำหนังสือแจ้งเฉพาะสมาชิกรัฐสภาที่ไม่ได้มาประชุมรัฐสภา

การนัดประชุมรัฐสภาให้นัดล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามวัน แต่ประธานรัฐสภาจะนัดเร็วกว่านั้นก็ได้เมื่อเห็นว่าเป็นเรื่องด่วน

ข้อ ๑๓ ให้ส่งระเบียบวาระการประชุมรัฐสภากับเอกสารที่เกี่ยวข้องไปพร้อมกับหนังสือนัดประชุมรัฐสภา ถ้าประธานรัฐสภาเห็นว่าจำเป็นหรือสมควรจะให้ส่งเพิ่มเติมอีกก็ได้ แต่ต้องก่อนวันนัดประชุมรัฐสภาไม่น้อยกว่าหนึ่งวัน

ข้อ ๑๔ การจัดระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาให้จัดตามลำดับ ดังต่อไปนี้

- (๑) เรื่องที่ประธานจะแจ้งต่อที่ประชุม
- (๒) รับรองรายงานการประชุม
- (๓) เรื่องที่คณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้ว
- (๔) เรื่องที่ค้างพิจารณา
- (๕) เรื่องที่เสนอใหม่
- (๖) เรื่องอื่น ๆ

ในกรณีที่ประธานรัฐสภาเห็นว่าเรื่องใดเป็นเรื่องด่วน จะจัดไว้ในลำดับใดของระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาก็ได้

ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีขอให้จัดเรื่องซึ่งคณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอเรื่องใดเป็นเรื่องด่วนไว้ในลำดับใดของระเบียบวาระการ

ประชุมรัฐสภา ก็ให้ประธานรัฐสภาพิจารณาและอาจจัดให้ตามที่
คณะรัฐมนตรีขอ

ข้อ ๑๕ ให้มีสมุดวางไว้สำหรับสมาชิกรัฐสภาลงชื่อก่อนเข้า
ประชุมทุกครั้ง เมื่อมีสมาชิกรัฐสภาลงชื่อมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่ง
หนึ่งของจำนวนสมาชิกรัฐสภาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ จึงจะเป็นองค์
ประชุม

เมื่อมีสัญญาณให้เข้าประชุม ให้สมาชิกรัฐสภาเข้านั่งใน
ห้องประชุมรัฐสภา

เมื่อมีสมาชิกรัฐสภาครบองค์ประชุมแล้ว ให้ประธานดำเนินการ
การประชุมได้

เมื่อประธานขึ้นบัลลังก์ ให้ผู้ที่อยู่ในที่ประชุมรัฐสภายืนขึ้น
จนกว่าประธานได้นั่งลง

ข้อ ๑๖ เมื่อพ้นกำหนดประชุมรัฐสภาไปสามสิบวันที่แล้ว
สมาชิกรัฐสภายังไม่ครบองค์ประชุม ประธานจะสั่งให้เลื่อนการ
ประชุมรัฐสภาไปก็ได้

ข้อ ๑๗ การประชุมรัฐสภา ให้ที่ประชุมรัฐสภาพิจารณา
ตามเรื่องที่มีอยู่ในระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา และต้องดำเนินการ
พิจารณาตามลำดับระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาที่จัดไว้
ทั้งนี้ เว้นแต่ที่ประชุมรัฐสภาจะลงมติเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๑๘ ผู้ใดประสงค์จะกล่าวถ้อยคำต่อที่ประชุมรัฐสภาให้ยกมือขึ้นพันศักระเมื่อประธานอนุญาตแล้วจึงยืนขึ้นกล่าวได้ และต้องเป็นคำกล่าวกับประธานเท่านั้น

ข้อ ๑๙ ถ้ารัฐมนตรีขอแถลงหรือชี้แจงเรื่องใดต่อที่ประชุมรัฐสภา ให้ประธานพิจารณาอนุญาต

สมาชิกรัฐสภาอาจซักถามเพื่อความกระจ่างในเรื่องที่แถลงหรือชี้แจงนั้น แต่รัฐมนตรีจะไม่ตอบก็ได้ เมื่อเห็นว่าข้อซักถามนั้นยังไม่ควรเปิดเผยเพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน

ข้อ ๒๐ ประธานมีอำนาจปรึกษาที่ประชุมรัฐสภาในปัญหาใด ๆ สั่งพักการประชุมรัฐสภา เลื่อนการประชุมรัฐสภา หรือเลิกการประชุมรัฐสภาได้ตามที่เห็นสมควร

ถ้าประธานลงจากบัลลังก์โดยมิได้สั่งอย่างใด และไม่มีรองประธานปฏิบัติหน้าที่แทนให้เลิกการประชุมรัฐสภา

ข้อ ๒๑ รายงานการประชุมรัฐสภา เมื่อเลขาธิการรัฐสภาจัดทำเสร็จแล้วให้ลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน ก่อนที่จะเสนอให้รัฐสภารับรอง ให้ทำสำเนาวางไว้ ณ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา และสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรแห่งละสามฉบับไม่น้อยกว่าเจ็ดวันเพื่อให้สมาชิกรัฐสภาตรวจดูได้

รายงานการประชุมรัฐสภาทุกครั้งจะต้องมีรายชื่อสมาชิกรัฐสภาที่มาประชุม ที่ลาการประชุม และที่ขาดการประชุม

สมาชิกรัฐสภามีสิทธิขอแก้ไขเพิ่มเติมรายงานการประชุมรัฐสภาดังกล่าวให้ตรงตามที่เป็นจริงโดยยื่นคำขอแก้ไขเพิ่มเติมต่อเลขาธิการรัฐสภา ถ้าเลขาธิการรัฐสภาไม่ยอมแก้ไขเพิ่มเติมให้ตามที่ขอ สมาชิกรัฐสภาผู้นั้นมีสิทธิที่จะยืนยันคำขอแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อขอให้รัฐสภาวินิจฉัย

ข้อ ๒๒ รายงานการประชุมรัฐสภาครั้งใด เมื่อได้วางสำเนาไว้เพื่อให้สมาชิกรัฐสภาตรวจดูแล้ว ถ้ามีการแก้ไขเพิ่มเติมในภายหลังโดยสมาชิกรัฐสภาขอให้แก้ไขเพิ่มเติม ในคราวที่รัฐสภาพิจารณารับรองรายงานการประชุมรัฐสภานั้น เลขาธิการรัฐสภาต้องแถลงต่อที่ประชุมรัฐสภาถึงการแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าว

ข้อ ๒๓ เมื่อที่ประชุมรัฐสภาได้รับรองรายงานการประชุมรัฐสภาครั้งใดแล้วให้ประธานรัฐสภาลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน

รายงานการประชุมรัฐสภาที่ยังมิได้มีการรับรองเพราะเหตุที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ให้เลขาธิการรัฐสภามันท์กเหตุนั้นไว้และเป็นผู้รับรองความถูกต้องของรายงานการประชุมรัฐสภานั้น

ข้อ ๒๔ ที่ประชุมรัฐสภาอาจมีมติให้งดจดยางงานการประชุมลับครั้งใดทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วนก็ได้ แต่ให้มีบันทึกเหตุการณ์และมติของที่ประชุมรัฐสภาไว้

ข้อ ๒๕ การเปิดเผยรายงานการประชุมลับ ให้เป็นไปตามมติของที่ประชุมรัฐสภา

ข้อ ๒๖ ที่ประชุมรัฐสภาอาจมีมติห้ามโฆษณาข้อความอันเกี่ยวกับความปลอดภัย หรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน ที่ได้กล่าวหรือปรากฏในการประชุมรัฐสภาก็ได้

ข้อ ๒๗ ให้เลขาธิการรัฐสภาจัดพิมพ์รายงานการประชุมรัฐสภาขึ้นเป็นเล่ม ทั้งนี้ นอกจากรายงานการประชุมลับที่มีได้มีมติของที่ประชุมรัฐสภาให้เปิดเผยและข้อความที่ห้ามโฆษณา

ส่วนที่ ๒

การเสนอญัตติ

ข้อ ๒๘ ญัตติทั้งหลายต้องเสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานรัฐสภา และต้องมีสมาชิกรัฐสภารับรองไม่น้อยกว่าสิบคน ทั้งนี้ เว้นแต่ข้อบังคับนี้ได้กำหนดไว้โดยเฉพาะเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๒๙ ญัตติตามมาตรา ๑๕๗ และมาตรา ๒๑๑ ของรัฐธรรมนูญ และญัตติที่คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอไม่ต้องมีผู้รับรอง

ข้อ ๓๐ ญัตติขอให้รัฐสภามีมติว่า กรณีเป็นปัญหาที่จะต้องตีความรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๐๗ ของรัฐธรรมนูญ ถ้าสมาชิกรัฐสภาเป็นผู้เสนอต้องมีสมาชิกรัฐสภารับรองไม่น้อยกว่าสี่สิบคน

ข้อ ๓๑ ผู้ตติขอให้คณะกรรมการหรือขอให้รัฐสภาตั้งคณะกรรมการของรัฐสภากระทำกิจการใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของรัฐสภา ถ้าสมาชิกรัฐสภาเป็นผู้เสนอต้องมีสมาชิกรัฐสภารับรองไม่น้อยกว่าสี่สิบคน

ข้อ ๓๒ ผู้ตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมและปฏิบัติตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

ข้อ ๓๓ เมื่อประธานรัฐสภาได้รับผู้ตติตามข้อ ๓๒ ให้ประธานรัฐสภากำหนดวันประชุมรัฐสภาภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับผู้ตตินั้น กำหนดวันดังกล่าวให้หมายถึงวันในสมัยประชุม

ข้อ ๓๔ ผู้ตติต่อไปนี้ ไม่ต้องเสนอล่วงหน้าหรือเป็นหนังสือ

(๑) ขอให้ปรึกษาหรือพิจารณาเป็นเรื่องด่วน

(๒) ขอให้เปลี่ยนระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา

(๓) ขอให้ลงมติตามข้อ ๒๔ หรือข้อ ๒๖

(๔) ผู้ตติในข้อ ๓๕ ข้อ ๕๗ ข้อ ๕๘ ข้อ ๕๙ ข้อ ๖๔ ข้อ

๑๐๑ หรือข้อ ๑๐๖

(๕) ผู้ตติที่ประธานอนุญาตตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๓๕ เมื่อที่ประชุมรัฐสภากำลังปรึกษาหรือพิจารณาผู้ตติโดยอยู่ ห้ามเสนอผู้ตติอื่นนอกจากผู้ตติต่อไปนี้

- (๑) ขอให้รวมระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาที่เป็นเรื่องเดียวกันทำนองเดียวกันหรือเกี่ยวเนื่องกันเพื่อพิจารณาพร้อมกัน
- (๒) ขอให้ส่งปัญหาไปยังคณะกรรมการพิจารณาเพื่อพิจารณา หรือขอให้บุคคลใดส่งเอกสาร หรือมาแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็น
- (๓) ขอให้รวมหรือแยกประเด็นพิจารณาหรือลงมติ
- (๔) ขอให้เลื่อนการปรึกษาหรือพิจารณา
- (๕) ขอให้ปิดอภิปราย

ญัตติตาม (๒) (๔) หรือ (๕) เมื่อที่ประชุมรัฐสภาลงมติเห็นชอบตามที่เสนอแล้ว ห้ามเสนอญัตติอื่นในข้อนี้อีก

ข้อ ๓๖ ญัตติตามข้อ ๓๕ (๕) ห้ามผู้ใดเสนอในคราวเดียวกับการอภิปรายของตน

ข้อ ๓๗ ญัตติที่เสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือ สมาชิกรัฐสภาผู้เสนอและผู้รับรองต้องลงลายมือชื่อในญัตตินั้น

ข้อ ๓๘ ญัตติที่ไม่ต้องเสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือ ให้ผู้รับรองญัตติแสดงการรับรองโดยวิธียกมือขึ้นพันศักระ

ข้อ ๓๙ การแก้ไขเพิ่มเติมญัตติที่ประธานรัฐสภาสั่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาแล้ว จะกระทำได้อต่อเมื่อได้รับความยินยอมของที่ประชุมรัฐสภา

ผู้เสนอญัตติหรือผู้รับรอง อาจถอนญัตติหรือการรับรองของตนได้ เมื่อได้รับความยินยอมของที่ประชุมรัฐสภา

ข้อ ๔๐ การขอถอนคำแปรญัตติจะกระทำเมื่อใดก็ได้ แต่การขอแก้ไขเพิ่มเติมคำแปรญัตติจะกระทำได้เฉพาะภายในกำหนดเวลาแปรญัตติ

ข้อ ๔๑ ภายใต้บังคับข้อ ๓๙ วรรคสอง การถอนชื่อจากการเป็นผู้รับรองหรือจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอญัตติใดจะกระทำมิได้

ข้อ ๔๒ ญัตติหรือคำแปรญัตติใดถึงวาระพิจารณาในที่ประชุมรัฐสภาแล้ว ถ้าผู้เสนอญัตติหรือผู้แปรญัตติไม่ชี้แจงในที่ประชุมรัฐสภา หรือผู้เสนอญัตติหรือผู้แปรญัตติไม่อยู่ในที่ประชุมรัฐสภา โดยไม่มีผู้ชี้แจงแทนในฐานะผู้รับมอบหมายญัตติหรือคำแปรญัตตินั้นเป็นอันตกไป

การมอบหมายให้ชี้แจงแทนต้องมอบแก่สมาชิกรัฐสภาและต้องทำเป็นหนังสือยื่นต่อประธาน

ข้อ ๔๓ ญัตติใดตกไปแล้ว ห้ามนำญัตติซึ่งมีหลักการเช่นเดียวกันขึ้นเสนออีกในสมัยประชุมเดียวกัน เว้นแต่ญัตติที่ยังมิได้มีการลงมติ หรือญัตติที่ประธานรัฐสภาจะอนุญาตในเมื่อพิจารณาเห็นว่าเหตุการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไป

ส่วนที่ ๓

การอภิปราย

ข้อ ๔๔ ผู้มีสิทธิอภิปรายก่อน คือ ผู้เสนอญัตติหรือผู้แปรญัตติ แต่ถ้าผู้เสนอญัตติหรือผู้แปรญัตติมีหลายคน ให้ประธานอนุญาตให้อภิปรายก่อนได้เพียงคนเดียว

กรรมาธิการซึ่งได้สงวนความเห็น กรรมาธิการผู้รับมอบหมายจากกรรมาธิการซึ่งได้สงวนความเห็น หรือสมาชิกรัฐสภาผู้รับมอบหมายจากผู้แปรญัตติซึ่งได้สงวนคำแปรญัตติไว้ในชั้นคณะกรรมาธิการ ให้มีฐานะเสมือนเป็นผู้แปรญัตติด้วย

ข้อ ๔๕ เมื่อผู้อภิปรายก่อนได้อภิปรายแล้ว การอภิปรายในลำดับต่อไปจะต้องเป็นการอภิปรายสลับกันระหว่างฝ่ายคัดค้านและฝ่ายสนับสนุน เว้นแต่ในวาระของฝ่ายใดไม่มีผู้อภิปรายอีกฝ่ายหนึ่งจึงอภิปรายซ้อนได้

การอภิปรายไม่สนับสนุนและไม่คัดค้าน ย่อมกระทำได้โดยไม่ต้องสลับและมีให้นับเป็นวาระอภิปรายของฝ่ายใด

ข้อ ๔๖ ถ้ามีผู้ขออภิปรายหลายคน ประธานจะให้คนใดอภิปรายก็ได้ แต่ให้คำนึงถึงผู้เสนอญัตติ ผู้แปรญัตติ ผู้รับรองญัตติ ผู้รับรองคำแปรญัตติ และผู้ซึ่งยังไม่ได้อภิปรายด้วย

ข้อ ๔๗ ในการอภิปรายต้องอยู่ในประเด็น หรือเกี่ยวกับ ประเด็นที่กำลังปรึกษากันอยู่ ต้องไม่ฟุ่มเฟือย วนเวียน ซ้ำซาก หรือซ้ำกับผู้อื่น และห้ามมิให้นำเอกสารใด ๆ มาอ่านหรือแสดงใน ที่ประชุมรัฐสภา เว้นแต่ประธานจะอนุญาต

ห้ามผู้อภิปรายแสดงกิริยา หรือใช้วาจาอันไม่สุภาพ ใส่ร้าย หรือเสียดสีบุคคลใด และห้ามกล่าวถึงพระมหากษัตริย์ หรือออก ชื่อสมาชิกรัฐสภา หรือบุคคลใดโดยไม่จำเป็น

ข้อ ๔๘ ถ้าประธานเห็นว่าผู้ใดได้อภิปรายพอสมควรแล้ว ประธานจะให้ผู้นั้นหยุดอภิปรายก็ได้

ข้อ ๔๙ สมาชิกรัฐสภาผู้ใดต้องการประท้วงว่ามีการฝ่าฝืน ข้อบังคับให้ยื่นและยกมือขึ้นพันศักระ ประธานต้องให้โอกาสผู้นั้น ชี้แจงแล้วให้ประธานวินิจฉัยว่า ได้มีการฝ่าฝืนข้อบังคับตามที่ ประท้วงหรือไม่ คำวินิจฉัยของประธานถือเป็นเด็ดขาด

ให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่ผู้ถูก อภิปรายพาดพิงถึงเรื่องส่วนตัว หรือเรื่องอื่นใดอันเป็นที่เสียหาย แก่ผู้นั้น

ข้อ ๕๐ ผู้อภิปรายอาจถอนคำพูดของตนได้

ข้อ ๕๑ การอภิปรายเป็นอันยุติ เมื่อ

(๑) ไม่มีผู้ใดอภิปราย

(๒) ที่ประชุมรัฐสภาลงมติให้ปิดอภิปราย

ข้อ ๕๒ ในกรณีที่ประธานพิจารณาเห็นว่าได้อภิปรายกันพอสมควรแล้วจะขอให้ที่ประชุมรัฐสภาวินิจฉัยว่าจะปิดอภิปรายหรือไม่ก็ได้

ข้อ ๕๓ เมื่อการอภิปรายได้ยุติแล้วห้ามผู้ใดอภิปรายอีก เว้นแต่ที่ประชุมรัฐสภาจะต้องลงมติในเรื่องนั้น จึงให้ผู้ซึ่งมีสิทธิอภิปรายก่อนคนใดคนหนึ่งมีสิทธิอภิปราย สรุปได้อีกครั้งหนึ่งเป็นครั้งสุดท้ายก่อนที่ที่ประชุมรัฐสภาจะลงมติ เมื่อการอภิปรายได้สิ้นสุดแล้ว ให้ประธานมีสัญญาณให้สมาชิกรัฐสภาที่มาประชุมทราบก่อนลงมติ

ข้อ ๕๔ ประธานอาจอนุญาตให้รัฐมนตรีมอบหมายให้บุคคลใด ๆ ชี้แจงข้อเท็จจริงต่อที่ประชุมรัฐสภาประกอบการแถลงชี้แจงของรัฐมนตรีก็ได้

ข้อ ๕๕ ถ้าประธานให้สัญญาณด้วยการเคาะค้อนหรือยื่นขึ้น ให้ผู้ที่กำลังพูดหยุดและนั่งลงทันที และให้ทุกคนนั่งฟังประธาน

.ในกรณีอ่านพระบรมราชโองการหรือกระแสพระราชดำรัส ให้ผู้อยู่ในที่ประชุมรัฐสภายืนฟังตลอดเวลาที่อ่าน

ส่วนที่ ๔ การลงมติ

ข้อ ๕๖ ในกรณีที่จะต้องมิตติของรัฐสภา ให้ประธานขอให้ประชุมรัฐสภาลงมติ ถ้าความเห็นของที่ประชุมรัฐสภามีสองฝ่าย ให้ถือเอาจำนวนคะแนนเสียงฝ่ายที่มากกว่าและถ้าความเห็นของที่ประชุมรัฐสภามีเกินกว่าสองฝ่าย ให้ถือเอาจำนวนคะแนนเสียงฝ่ายที่มากที่สุด เว้นแต่ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญ

ในกรณีที่มีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานออกเสียงชี้ขาด การออกเสียงชี้ขาดของประธานให้กระทำการเป็นการเปิดเผย โดยจะให้เหตุผลหรือไม่ก็ได้

ข้อ ๕๗ การออกเสียงลงคะแนนให้กระทำการเป็นการเปิดเผย แต่เมื่อคณะรัฐมนตรีร้องขอ หรือสมาชิกรัฐสภาเสนอญัตติโดยมีสมาชิกรัฐสภารับรองไม่น้อยกว่าสี่สิบคน ขอให้กระทำการลับ จึงให้ลงคะแนนลับ

ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีร้องขอ หรือสมาชิกรัฐสภาเสนอญัตติให้ลงคะแนนลับตามวรรคหนึ่ง ถ้ามีสมาชิกรัฐสภาคัดค้าน และมีผู้รับรองไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของสมาชิกรัฐสภาในที่ประชุมรัฐสภา ให้ถือเป็นเอกสิทธิ์ที่จะลงคะแนนโดยเปิดเผย

ข้อ ๕๘ การออกเสียงลงคะแนนเปิดเผยมีวิธีปฏิบัติวิธีหนึ่งดังต่อไปนี้

(๑) ยกมือขึ้นพันศีรษะ

(๒) ยืนขึ้น

(๓) เรียกชื่อสมาชิกรัฐสภาตามลำดับอักษร ให้ออกเสียงลงคะแนนเป็นรายคนตามวิธีที่ประธานกำหนด

(๔) วิธีอื่นใดซึ่งที่ประชุมรัฐสภาเห็นสมควรเฉพาะกรณี

การออกเสียงลงคะแนนเปิดเผยให้ใช้วิธีตาม (๑) จะใช้วิธีตาม (๒) (๓) หรือ (๔) ได้ต่อเมื่อคณะรัฐมนตรีร้องขอ หรือเมื่อสมาชิกรัฐสภาเสนอญัตติและที่ประชุมรัฐสภานุมัติ หรือเมื่อมีการนับคะแนนเสียงใหม่ตามข้อ ๖๔

การออกเสียงลงคะแนนตาม (๑) หรือ (๒) นั้น ให้ยกมือขึ้นพันศีรษะ หรือยืนอยู่จนกว่าประธานจะสั่งให้เอามือลงหรือนั่งลงแล้วแต่กรณี

ข้อ ๕๙ การออกเสียงลงคะแนลับมีวิธีปฏิบัติวิธีใดวิธีหนึ่งดังต่อไปนี้

(๑) เขียนเครื่องหมายบนแผ่นกระดาษใส่ซองที่เจ้าหน้าที่จัดให้ผู้เห็นด้วยให้เขียนเครื่องหมาย / ผู้ไม่เห็นด้วยให้เขียนเครื่องหมาย X ส่วนผู้ไม่ออกเสียงให้เขียนเครื่องหมาย O

(๒) วิธีอื่นใดซึ่งที่ประชุมรัฐสภาเห็นสมควรเฉพาะกรณี

การออกเสียงลงคะแนนตาม (๑) ให้ออกเสียงลงคะแนนลับ โดยเรียกชื่อสมาชิกรัฐสภาตามลำดับอักษร แล้วให้ประธานเชิญสมาชิกรัฐสภาห้าคนเป็นผู้ตรวจนับคะแนน

ข้อ ๖๐ ลำดับการลงมตินั้น ให้ลงมติในญัตติสุดท้ายก่อน แล้วย้อนเป็นลำดับไปหาญัตติต้น แต่มิให้ถือว่าความผิดพลาดในการเรียงลำดับกล่าวมานี้เป็นเหตุให้มติที่ได้ลงคะแนนและนับคะแนนเสร็จแล้วเป็นอันเสียไป

ข้อ ๖๑ ประธานมีอำนาจสั่งให้รวมหรือแยกประเด็นพิจารณา หรือลงมติวันแต่ที่ประชุมรัฐสภาจะมีมติเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๖๒ สมาชิกวุฒิสภาซึ่งเข้ามาในที่ประชุมรัฐสภาระหว่างการออกเสียงลงคะแนน ในกรณีออกเสียงลงคะแนนเปิดเผย อาจลงคะแนนทางฝ่ายที่ยังนับคะแนนเสียงไม่เสร็จ หรือในกรณีออกเสียงลงคะแนนลับ อาจลงคะแนนได้ก่อนประธานสั่งให้นับคะแนนเสียง

ข้อ ๖๓ เมื่อได้นับคะแนนเสียงแล้ว ให้ประธานประกาศมติต่อที่ประชุมรัฐสภาทันที ถ้าเรื่องใดรัฐธรรมนูญหรือข้อบังคับนี้กำหนดไว้ว่า มติจะต้องประกอบด้วยคะแนนเสียงถึงจำนวนเท่าใด ก็ให้ประกาศด้วยว่าคะแนนเสียงข้างมากถึงจำนวนที่กำหนดไว้ นั้นหรือไม่

ข้อ ๖๔ การนับคะแนนเสียงครั้งใด ถ้าคณะรัฐมนตรีขอให้
นับใหม่ หรือสมาชิกรัฐสภาร้องขอโดยมีสมาชิกรัฐสภารับรองไม่
น้อยกว่าสี่สิบคนให้มีการนับใหม่ก็ให้มีการนับคะแนนเสียงใหม่

การนับคะแนนเสียงใหม่ดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ให้เปลี่ยนวิธี
การลงคะแนนเป็นวิธีดังกล่าวในข้อ ๕๘ หรือข้อ ๕๙ ซึ่งอยู่ลำดับ
ถัดไป แล้วแต่กรณี แต่ถ้าวิธีที่ถูกหักทวงเป็นวิธีดังกล่าวในข้อ ๕๘
(๔) หรือข้อ ๕๙ (๒) ให้เปลี่ยนเป็นวิธีใด ๆ ตามที่ประธานเห็น
สมควร

เมื่อได้มีการนับคะแนนเสียง โดยวิธีดังกล่าวในข้อ ๕๘
(๓) แล้ว จะขอให้มีการนับคะแนนเสียงใหม่อีกมิได้

ข้อ ๖๕ ญัตติใดไม่มีผู้คัดค้าน ให้ประธานถามที่ประชุม
รัฐสภาว่ามีผู้เห็นเป็นอย่างอื่นหรือไม่ เมื่อไม่มีผู้เห็นเป็นอย่างอื่น
ให้ถือว่าที่ประชุมรัฐสภาลงมติเห็นชอบด้วยญัตตินั้น

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่ญัตติที่เป็นร่าง
รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมหรือเรื่องอื่นใดที่รัฐธรรมนูญ หรือข้อ
บังคับนี้กำหนดให้ที่ประชุมรัฐสภาวินิจฉัยโดยการออกเสียงลง
คะแนน

หมวด ๓ กรรมวิธีการ

ข้อ ๖๖ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๕๘ และมาตรา ๑๖๒ ของรัฐธรรมนูญการเลือกตั้งคณะกรรมการของรัฐสภา สมาชิก รัฐสภาแต่ละคนมีสิทธิเสนอชื่อได้โดยไม่จำกัดจำนวน การเสนอนั้น ต้องมีสมาชิกรัฐสภารับรองไม่น้อยกว่าสิบคน

การเลือกตั้งคณะกรรมการของรัฐสภาตามวรรคหนึ่ง กรรมวิธีการที่ตั้งจากผู้ที่เป็นสมาชิกของแต่ละสภาจะต้องมีจำนวน ตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวน สมาชิกของแต่ละสภา และกรรมวิธีการที่ตั้งจากผู้ที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องมี จำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มี อยู่ในสภาผู้แทนราษฎร

การออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งคณะกรรมการให้เป็นไป ตามวิธีที่ประธานกำหนด

ข้อ ๖๗ การประชุมคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมา ประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มี อยู่ จึงจะเป็นองค์ประชุม

ข้อ ๖๘ การประชุมคณะกรรมการ ให้นำข้อบังคับนี้ เฉพาะที่เกี่ยวกับการประชุมรัฐสภามาใช้บังคับโดยอนุโลม

ให้คณะกรรมการแต่ละคณะเลือกตั้งประธาน รองประธาน เลขานุการ และตำแหน่งอื่น ๆ จากกรรมการในคณะนั้น ๆ

ในการดำเนินการตามวรรคสอง ให้กรรมการผู้มีอายุสูงสุดซึ่งอยู่ในที่ประชุมของคณะกรรมการ เป็นประธานชั่วคราวของที่ประชุม เพื่อดำเนินการเลือกตั้งประธานและรองประธาน

คณะกรรมการมีอำนาจตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาปัญหาใด ๆ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ตามแต่จะมอบหมายได้

ข้อ ๖๙ การเรียกเอกสารจากบุคคลใด ๆ หรือเรียกบุคคลใด ๆ มาแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในการประชุมคณะกรรมการ ให้ทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อประธานคณะกรรมการ หรือผู้ทำหน้าที่แทนประธานคณะกรรมการ

ข้อ ๗๐ สมาชิกรัฐสภา รัฐมนตรี หรือผู้ซึ่งประธานของที่ประชุมอนุญาตมีสิทธิเข้าฟังการประชุมคณะกรรมการ

ในกรณีประชุมลับ ผู้ที่จะอยู่ในที่ประชุมหรือ ณ ที่ใดในระหว่างที่จะรับฟังการประชุมได้ก็แต่ผู้ที่ได้รับอนุญาตจากประธานของที่ประชุม

ข้อ ๗๑ ภายใต้บังคับข้อ ๗๐ ผู้เสนอญัตติ รัฐมนตรี และผู้ซึ่งคณะรัฐมนตรีมอบหมายมีสิทธิชี้แจงแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมคณะกรรมการได้ ส่วนผู้แปรญัตติมีสิทธิชี้แจงแสดงความคิดเห็นได้เฉพาะที่แปรญัตติไว้

การชี้แจงแสดงความคิดเห็นตามวรรคหนึ่ง ผู้เสนอญัตติหรือผู้แปรญัตติอาจมอบหมายเป็นหนังสือให้สมาชิกรัฐสภาผู้อื่นกระทำได้

ข้อ ๗๒ ให้เลขาธิการรัฐสภาประกาศกำหนดการประชุมคณะกรรมการไว้ ณ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาและสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และมีหนังสือนัดผู้เสนอญัตติหรือผู้แปรญัตติมาชี้แจงประกอบญัตติหรือคำแปรญัตติ แล้วแต่กรณีล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามวัน หากเรื่องใดจะก่อให้เกิดผลใช้บังคับเป็นกฎหมายหรือเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน ต้องแจ้งให้คณะรัฐมนตรีทราบด้วย

ข้อ ๗๓ ถ้าผู้แปรญัตติหรือผู้รับมอบหมาย ไม่มาชี้แจงต่อคณะกรรมการตามนัดจนเวลาล่วงไปเกินกว่าสามสิบนาทีนับแต่เวลาที่คณะกรรมการได้เริ่มพิจารณาคำแปรญัตติใด คำแปรญัตตินั้นเป็นอันตกไป เว้นแต่คณะกรรมการพิจารณาเรื่องที่แปรญัตตินั้นยังไม่เสร็จ

ข้อ ๗๔ ถ้าผู้แปรญัตติ หรือผู้รับมอบหมายไม่เห็นด้วยกับมติของคณะกรรมการในข้อใดจะสงวนคำแปรญัตติในข้อนั้นไว้เพื่อขอให้รัฐสภาวินิจฉัยก็ได้

ข้อ ๗๕ กรรมการผู้ใดไม่เห็นด้วยกับมติของคณะกรรมการในข้อใดจะสงวนความเห็นของตนในข้อนั้นไว้เพื่อขอให้รัฐสภาวินิจฉัยก็ได้

ข้อ ๗๖ เมื่อคณะกรรมการได้กระทำกิจการเรื่องใดตามที่รัฐสภามอบหมายเสร็จแล้ว ให้รายงานต่อรัฐสภา

ในที่ประชุมรัฐสภา คณะกรรมการมีสิทธิแถลง ชี้แจง หรือแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการกระทำดังกล่าวในวาระหนึ่ง ในการนี้ คณะกรรมการจะมอบหมายให้บุคคลใดแถลงหรือชี้แจงแทนก็ได้

ข้อ ๗๗ ถ้าคณะกรรมการเห็นว่า มีข้อสังเกตที่คณะรัฐมนตรีควรทราบหรือควรปฏิบัติ ก็ให้บันทึกข้อสังเกตดังกล่าวนั้นไว้ในรายงานของคณะกรรมการเพื่อให้รัฐสภาพิจารณา

ในกรณีที่รัฐสภาเห็นด้วยกับข้อสังเกตของคณะกรรมการ ให้ประธานรัฐสภาแจ้งไปยังคณะรัฐมนตรี

เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาเก้าสิบวันนับแต่วันที่ประธานรัฐสภาส่งข้อสังเกตของคณะกรรมการให้คณะรัฐมนตรีทราบ ให้คณะรัฐมนตรีแจ้งให้ประธานรัฐสภาทราบว่า ได้ปฏิบัติตามข้อ

สังเกตนั้นประการใดหรือไม่ และให้ประธานรัฐสภาแจ้งให้ที่ประชุมรัฐสภาทราบในโอกาสแรกที่มีการประชุมรัฐสภา

ข้อ ๗๘ ถ้ามีมติของรัฐสภาให้คณะกรรมการธิการใดกระทำการใดให้เสร็จภายในกำหนดเวลาใด และคณะกรรมการนั้นกระทำการจะไม่เสร็จภายในเวลาที่กำหนด ประธานคณะกรรมการธิการต้องรายงานให้ประธานรัฐสภาทราบโดยด่วน

ในกรณีดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง ถ้าอยู่ในระหว่างสมัยประชุมให้ประธานรัฐสภารีบเสนอต่อที่ประชุมรัฐสภา และที่ประชุมรัฐสภาอาจลงมติให้ขยายเวลาที่ได้กำหนดไว้ หรือให้ตั้งคณะกรรมการใหม่แทนคณะเดิม หรือให้ดำเนินการอย่างอื่นสุดแต่ที่ประชุมรัฐสภาจะเห็นสมควร แต่ถ้าอยู่ในระหว่างสมัยประชุมและกำหนดระยะเวลากระทำการของคณะกรรมการจะสิ้นสุดลงก่อนที่จะมีการนัดประชุมรัฐสภาหรืออยู่นอกสมัยประชุม ก็ให้ประธานรัฐสภามีอำนาจอนุญาตให้ขยายเวลาที่กำหนดไว้ได้ตามที่พิจารณาเห็นสมควร แล้วแจ้งให้ที่ประชุมรัฐสภาทราบภายหลัง

ข้อ ๗๙ กรรมการพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (๑) อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง หรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร
- (๒) ตาย
- (๓) ลาออก
- (๔) ขาดจากสมาชิกภาพแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก

- (๕) มีการตั้งคณะกรรมการใหม่แทนคณะเดิม
- (๖) รัฐสภามีมติให้พ้นจากตำแหน่ง
- (๗) ขาดประชุมสามครั้งติดต่อกันโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรและมีได้แจ้งเป็นหนังสือให้ประธานคณะกรรมการทราบ

ข้อ ๘๐ ในกรณีที่ตำแหน่งกรรมการในคณะกรรมการ
ใดว่างลงให้ประธานคณะกรรมการแจ้งต่อประธานรัฐสภาเพื่อขอ
ให้รัฐสภาตั้งกรรมการแทนตำแหน่งที่ว่าง

หมวด ๔

การเสนอและการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม

ข้อ ๘๑ ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมต้องแบ่งเป็นมาตรา
และต้องมีบันทึกประกอบดังต่อไปนี้

- (๑) หลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม
  - (๒) เหตุผลในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม
- หลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นให้กำหนด
โดยชัดแจ้ง

การแก้ไขเพิ่มเติม หรือการยกเลิกมาตราใดของ รัฐธรรมนูญ ให้ระบุมাত্রาที่ต้องการแก้ไขเพิ่มเติม หรือยกเลิกไว้ในหลักการ หรือจะระบุไว้ในเหตุผลด้วยก็ได้

ข้อ ๘๒ ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่สมาชิกรัฐสภา เสนอตามมาตรา ๒๑๑ (๑) ของรัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภาทำการตรวจสอบ และหากมีข้อบกพร่องให้ประธานรัฐสภาแจ้งสมาชิก รัฐสภาผู้เสนอทราบภายในเจ็ดวันนับแต่วันได้รับ

ข้อ ๘๓ ภายใต้บังคับมาตรา ๒๑๑ ของรัฐธรรมนูญ การ พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ให้รัฐสภากระทำเป็นสาม วาระตามลำดับ

ข้อ ๘๔ การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในวาระ ที่หนึ่ง ให้รัฐสภาพิจารณาและลงมติว่าจะรับหลักการหรือไม่รับ หลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้น

การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขึ้นรับหลักการ ให้ใช้ วิธีเรียกชื่อ และลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็น ชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวน สมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

เพื่อประโยชน์แก่การวินิจฉัยดังกล่าวในวรรคหนึ่ง รัฐสภา จะตั้งคณะกรรมการของรัฐสภาพิจารณาก่อนรับหลักการก็ได้

ในกรณีที่รัฐสภามีมติให้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมหลายฉบับรวมกัน รัฐสภาจะลงมติรับหลักการหรือไม่รับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมแต่ละฉบับหรือทั้งหมดรวมกันก็ได้ และเมื่อรัฐสภาได้มีมติรับหลักการแล้ว ให้รัฐสภาลงมติว่าจะให้ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับใดเป็นหลักในการพิจารณาในวาระที่สอง

ข้อ ๘๕ การพิจารณาในวาระที่สอง ให้ที่ประชุมรัฐสภาตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งจากสมาชิกรัฐสภาเพื่อพิจารณามีจำนวนไม่เกินสี่สิบห้าคน และกรรมการที่ตั้งจากผู้ที่เป็นสมาชิกของแต่ละสภาจะต้องมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกของแต่ละสภา และกรรมการที่ตั้งจากผู้ที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร

ข้อ ๘๖ การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นคณะกรรมการ สมาชิกสภาผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมก็ให้เสนอคำแปรญัตติล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมการ ภายในกำหนดเจ็ดวัน นับแต่

วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม
แต่วันแต่รัฐสภาจะได้กำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่าง
รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น

การแปรญัตติโดยปกติต้องแปรเป็นรายมาตรา

การแปรญัตติเพิ่มมาตราขึ้นใหม่ หรือตัดทอน หรือแก้ไข
มาตราเดิมต้องไม่ขัดกับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม
แต่วันแต่การแก้ไขเพิ่มเติมมาตราที่เกี่ยวข้องกับหลักการนั้น

ข้อ ๘๗ เมื่อคณะกรรมการได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ
แก้ไขเพิ่มเติมเสร็จแล้วให้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้น
โดยแสดงร่างเดิมและการแก้ไขเพิ่มเติมพร้อมทั้งรายงานต่อ
ประธานรัฐสภา รายงานนั้นอย่างน้อยต้องระบุว่าได้มีหรือไม่มีการ
แก้ไขเพิ่มเติมในมาตราใดบ้าง และถ้ามีการแปรญัตติ มติของคณะ
กรรมการเกี่ยวกับคำแปรญัตตินั้นเป็นประการใด หรือมีการ
สงวนคำแปรญัตติของผู้แปรญัตติหรือมีการสงวนความเห็นของ
กรรมการ ก็ให้ระบุไว้ในรายงานด้วย

ข้อ ๘๘ เมื่อประธานรัฐสภาได้รับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่ม
เติมและรายงานของคณะกรรมการตามข้อ ๘๗ แล้ว ให้บรรจุ
เข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาภายในสิบวัน กำหนดวัน
ดังกล่าวให้หมายถึงวันในสมัยประชุม

ข้อ ๘๘ ในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่ คณะกรรมาธิการพิจารณาเสร็จแล้ว ให้รัฐสภาพิจารณาเริ่มต้นด้วย ชื่อร่าง คำปรารภ แล้วพิจารณาเรียงตามลำดับมาตรา และให้อภิปรายได้เฉพาะถ้อยคำ หรือข้อความที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมหรือผู้แปรญัตติสงวนคำแปรญัตติ หรือที่กรรมาธิการสงวนความเห็นไว้ ทั้งนี้ เว้นแต่ที่ประชุมรัฐสภาจะลงมติเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๘๙ การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สองชั้นพิจารณา เรียงลำดับมาตราให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ

ข้อ ๙๐ เมื่อได้พิจารณาตามข้อ ๘๘ จนจบร่างแล้ว ให้รัฐสภาพิจารณาทั้งร่างเป็นการสรุปอีกครั้งหนึ่ง และในการพิจารณารั้งนี้สมาชิกรัฐสภาอาจขอแก้ไขเพิ่มเติมถ้อยคำได้ แต่จะขอแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อความใดมิได้ นอกจากเนื้อความที่เห็นว่ายังขัดแย้งกันอยู่

ข้อ ๙๑ เมื่อได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้วให้รอไว้สิบห้าวัน เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้วให้รัฐสภาพิจารณาเป็นวาระที่สาม

ข้อ ๙๒ การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในวาระที่สามไม่มีการอภิปราย และให้ที่ประชุมรัฐสภาลงมติว่าเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ

การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามชั้นสุดท้าย ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบ

ด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

ข้อ ๙๔ ในกรณีที่รัฐสภาลงมติในวาระที่หนึ่งไม่รับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมก็ดี หรือลงมติในวาระที่สามไม่เห็นชอบก็ดี ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นเป็นอันตกไป

ข้อ ๙๕ ภายใต้บังคับมาตรา ๒๑๑ (๗) ของรัฐธรรมนูญเมื่อรัฐสภามีมติในวาระที่สามเห็นชอบด้วยร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมใด ให้ประธานรัฐสภาดำเนินการส่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นต่อนายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้า ฯ ถวายต่อไป

หมวด ๕

การแถลงนโยบายและการเปิดอภิปรายทั่วไป

ส่วนที่ ๑

การแถลงนโยบาย

ข้อ ๙๖ เมื่อคณะรัฐมนตรีขอแถลงนโยบายต่อรัฐสภาตามมาตรา ๑๖๙ ของรัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภาบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาเป็นเรื่องด่วน

เมื่อคณะรัฐมนตรีได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาแล้ว ให้ประธานดำเนินการให้สมาชิกรัฐสภาซักถาม และอภิปรายรวมกัน เว้นแต่ที่ประชุมรัฐสภาได้มีมติให้ซักถาม และอภิปรายเป็นประเด็น ๆ ไป

ข้อ ๘๗ สมาชิกรัฐสภามีสิทธิจะซักถามและอภิปรายทั้งในทางสนับสนุนและคัดค้านในเรื่องความเหมาะสมของนโยบายและความสามารถที่จะบริหารราชการแผ่นดินให้สำเร็จผลตามนโยบาย ในการนี้ สมาชิกรัฐสภาอาจซักถามและอภิปรายถึงแผนการปฏิบัติ และวิธีการที่จะปฏิบัติตามนโยบายนั้น ๆ ด้วยก็ได้

ข้อ ๘๘ เฉพาะแต่รัฐมนตรีเท่านั้นที่มีสิทธิจะอภิปรายตอบข้อซักถามหรือข้อคัดค้านของสมาชิกรัฐสภา

เพื่อความสะดวก รัฐมนตรีจะตอบสมาชิกรัฐสภาที่ซักถามหรือคัดค้านทีละคนเป็นลำดับไป หรือจะรวบรวมตอบครั้งละหลายคนก็ได้

ข้อ ๘๙ ในการอภิปรายนั้นนอกจากที่กำหนดไว้ในส่วนนี้แล้ว ให้นำความในหมวด ๒ ส่วนที่ ๓ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ส่วนที่ ๒
การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อฟังความคิดเห็น
ของสมาชิกรัฐสภา

ข้อ ๑๐๐ เมื่อนายกรัฐมนตรีขอให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุมรัฐสภาตามมาตรา ๑๗๑ ของรัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภาบรรจุกำขอเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาเป็นเรื่องด่วน สมาชิกรัฐสภามีสิทธิอภิปราย ให้ความคิดเห็นในปัญหาเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินแก่คณะรัฐมนตรีตามที่ขอให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไป

ข้อ ๑๐๑ การอภิปรายให้เป็นอันยุติเมื่อคณะรัฐมนตรีร้องขอ หรือเมื่อสมาชิกรัฐสภาเสนอญัตติให้ปิดอภิปราย โดยมีสมาชิกรัฐสภารับรองไม่น้อยกว่าสี่สิบคนและที่ประชุมรัฐสภาอนุมัติ

ข้อ ๑๐๒ ในการอภิปรายนั้น นอกจากได้กำหนดไว้ในส่วนนี้แล้ว ให้นำความในหมวด ๒ ส่วนที่ ๓ มาบังคับใช้โดยอนุโลม

หมวด ๖

การรักษาระเบียบและความเรียบร้อย

ข้อ ๑๐๓ สถานที่ประชุมของรัฐสภาย่อมเป็นที่เคารพและเป็นเขตหวงห้ามบุคคลซึ่งอยู่ในสถานที่ประชุมรัฐสภาต้องประพฤติตนให้เรียบร้อย มีสัมมาคารวะ และต้องแต่งกายตามที่ประธานรัฐสภากำหนด บุคคลที่มีใช้สมาชิกรัฐสภา หรือเจ้าหน้าที่รัฐสภา เมื่อหมดภารกิจต้องออกนอกสถานที่ประชุมของรัฐสภา

การแต่งกายของสมาชิกรัฐสภานั้น ให้แต่งเครื่องแบบ หรือสากลนิยม หรือตามที่รัฐสภากำหนด

ห้ามใช้เครื่องมือสื่อสารหรือกระทำการใด ๆ ซึ่งก่อให้เกิดการรบกวนและห้ามสูบบุหรี่ในห้องประชุมรัฐสภา

ข้อ ๑๐๔ ผู้ใดฝ่าฝืนข้อบังคับนี้ ประธานมีอำนาจเตือนห้ามปราม ให้ถอนคำพูด ห้ามพูดในเรื่องที่กำลังปรึกษากันอยู่ ให้กล่าวขอขมาในที่ประชุมรัฐสภา หรือสั่งให้ออกไปจากที่ประชุมรัฐสภาครั้งนั้นโดยมีหรือไม่มีกำหนดเวลาก็ได้

ในกรณีที่ประธานสั่งให้ออกไปจากที่ประชุมรัฐสภา หากผู้นั้นขัดขืนประธานมีอำนาจสั่งเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย ให้นำตัวออกจากสถานที่ประชุมรัฐสภาหรือออกไปให้พ้นบริเวณรัฐสภา

คำสั่งของประธานตามข้อนี้ ผู้ใดจะโต้แย้งมิได้

ข้อ ๑๐๕ การรักษาระเบียบและความสงบเรียบร้อยในส่วน
ที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอกที่จะเข้ามาในที่ประชุมรัฐสภา หรือ
บริเวณรัฐสภา หรือเข้าฟังการประชุมรัฐสภา ตลอดจนมารยาทของ
บุคคลเช่นว่านั้น และการโฆษณาข้อความเกี่ยวกับการประชุม
ปรึกษาของรัฐสภาให้เป็นไปตามระเบียบที่ประธานรัฐสภาวางไว้

หมวด ๗

การงดใช้ข้อบังคับ

ข้อ ๑๐๖ ถ้าประธานขอปรึกษา หรือสมาชิกรัฐสภาเสนอ
ญัตติโดยมีสมาชิกรัฐสภารับรองไม่น้อยกว่าสี่สิบคน ให้งดใช้ข้อ
บังคับข้อหนึ่งข้อใดทั้งหมดหรือบางส่วนเป็นการชั่วคราวเฉพาะ
กรณี หากที่ประชุมรัฐสภาอนุมัติก็ให้งดใช้ได้

หมวด ๘ การตีความข้อบังคับ

ข้อ ๑๐๗ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๕๙ ทวิ ของรัฐธรรมนูญ ถ้ามีปัญหาที่จะต้องตีความข้อบังคับนี้ ให้เป็นอำนาจของรัฐสภาที่จะวินิจฉัย และเมื่อที่ประชุมรัฐสภาได้ลงมติวินิจฉัยโดยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาเป็นประการใดแล้ว ให้ถือว่าคำวินิจฉัยนั้นเป็นเด็ดขาด

การขอให้ที่ประชุมรัฐสภาวินิจฉัยตามวรรคหนึ่ง อาจกระทำได้โดยประธานขอปรึกษา หรือสมาชิกรัฐสภาเสนอญัตติ โดยมีสมาชิกรัฐสภารับรองไม่น้อยกว่าสี่สิบคน

หมวด ๙ การแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับ

ข้อ ๑๐๘ การขอแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับนี้ ต้องเสนอเป็นญัตติโดยมีสมาชิกรัฐสภารับรองไม่น้อยกว่าสี่สิบคน

การเสนอและพิจารณาญัตติดังกล่าวในวาระหนึ่งให้นำข้อ ๘๑ ข้อ ๘๒ ข้อ ๘๓ ข้อ ๘๔ วาระหนึ่ง วาระสาม และวรรคสี่ ข้อ ๘๕ ข้อ ๘๖ ข้อ ๘๗ ข้อ ๘๘ ข้อ ๘๙ ข้อ ๙๐ ข้อ ๙๑ ข้อ ๙๓ วาระหนึ่ง และข้อ ๙๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม และการออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งและในวาระที่สามให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ

ประกาศ ณ วันที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๙

บุญเอื้อ ประเสริฐสุวรรณ

ประธานรัฐสภา

ข้อบังคับการประชุมของรัฐสภา
แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๑) พ.ศ. ๒๕๔๐

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

ข้อบังคับการประชุมของรัฐสภา
แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๑) พ.ศ. ๒๕๔๐

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๖๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๕๓๘ รัฐสภาจึงตราข้อบังคับการประชุมของรัฐสภาขึ้นไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ข้อบังคับนี้เรียกว่า “ข้อบังคับการประชุมของรัฐสภา แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๑) พ.ศ. ๒๕๔๐ “

ข้อ ๒ ข้อบังคับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด ๔ ทวิ การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ข้อ ๙๕ ทวิ ถึงข้อ ๙๕ เอกาทศ ของข้อบังคับการประชุมของรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๓๘

“หมวด ๔ ทวิ
การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่
ส่วนที่ ๑
การดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ

ข้อ ๙๕ ทวิ การนัดประชุมรัฐสภาเพื่อดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ อัฐวรรคหนึ่งของรัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภาส่งบัญชีรายชื่อที่จัดทำขึ้นตามมาตรา ๒๑๑ ฉ วรรคหก และมาตรา ๒๑๑ สัตต ของรัฐธรรมนูญ และเอกสารข้อมูลบุคคลของผู้มีชื่อในบัญชีรายชื่อดังกล่าวให้สมาชิกรัฐสภาพร้อมกับหนังสือนัดประชุม

ข้อ ๙๕ ตริ การออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ อัฐวรรคสอง ของรัฐธรรมนูญ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ประธานรัฐสภากำหนด

ให้ประธานรัฐสภาประกาศคะแนนที่ทุกคนได้รับ และประกาศชื่อผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญให้ที่ประชุมรับทราบ

ข้อ ๙๕ จัตวา การประชุมรัฐสภาเพื่อเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญแทนตำแหน่งที่ว่าง ตามมาตรา ๒๑๑ ทศ

วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญ ให้นำความในข้อ ๙๕ ทวิ และข้อ ๙๕ ตรี มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๙๕ เบญจ การเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญในส่วนนี้สมาชิกรัฐสภาจะอภิปรายมิได้

ส่วนที่ ๒

การให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

ข้อ ๙๕ ฉ เมื่อประธานรัฐสภาได้รับร่างรัฐธรรมนูญแล้ว ให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาภายในสามสิบวันนับแต่วันได้รับร่างนั้น และให้จัดส่งร่างรัฐธรรมนูญให้แก่สมาชิกรัฐสภา ก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน

ข้อ ๙๕ สัตต ในการประชุมรัฐสภาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญ ให้ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญเป็นผู้นำเสนอร่างรัฐธรรมนูญและแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุมรัฐสภา แล้วให้ประธานรัฐสภาดำเนินการให้สมาชิกรัฐสภาซักถามและอภิปรายร่วมกันที่ละหมวด เว้นแต่ที่ประชุมรัฐสภาจะมีมติเป็นอย่างอื่น

เมื่อรัฐสภาพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญทั้งฉบับเสร็จสิ้นแล้ว ให้
รอไว้สิบห้าวัน เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้ว ให้รัฐสภาลงมติตามมาตรา
๒๑๑ บัณฑิต วรยศสาม ของรัฐธรรมนูญต่อไป

ส่วนที่ ๓

การให้ความเห็นชอบญัตติให้มีการจัดทำ
รัฐธรรมนูญฉบับใหม่

ข้อ ๙๕ อัญญู ญัตติขอให้รัฐสภามีมติให้มีการจัดทำ
รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามมาตรา ๒๑๑ เอกุณวีสติ พรรคหนึ่ง
ของรัฐธรรมนูญ ไม่ต้องมีผู้รับรอง

ข้อ ๙๕ นว ญัตติขอให้รัฐสภามีมติให้มีการจัดทำ
รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ต้องแสดงเหตุแห่งการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับ
ใหม่และปฏิบัติตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

ข้อ ๙๕ ทศ เมื่อประธานรัฐสภาได้รับญัตติตามข้อ
๙๕ อัญญู แล้ว ให้ประธานรัฐสภากำหนดวันประชุมรัฐสภาภายใน
สิบวันนับแต่วันที่ได้รับญัตตินั้น หรือนับแต่วันมีพระบรมราช
โองการเรียกประชุมรัฐสภาตามมาตรา ๒๑๑ นว ของรัฐธรรมนูญ
แล้วแต่กรณี

ข้อ ๙๕ เอกาทศ ในกรณีที่รัฐสภามีมติเห็นชอบกับญัตติ
ตามข้อ ๙๕ อัญญัติ ให้ประธานรัฐสภาแจ้งไปยังคณะรัฐมนตรีเพื่อ
ดำเนินการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดวันรับสมัคร และวัน
เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญต่อไป”

ประกาศ ณ วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๔๐

วันมูหะมัดนอร์ มะทา
(นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา)
ประธานรัฐสภา

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

KD สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร .
261 กองการพิมพ์.
ส226ข ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร
2540 พ.ศ. 2540 ข้อบังคับการประชุมของ
รัฐสภา พ.ศ. 2539 ข้อบังคับการประชุม
ของรัฐสภา แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1)
พ.ศ. 2540.

ကဏ္ဍ: ၁၆၆/၂၀၀၇/၂၀၀၈ ဝန်ထမ်းစာရင်းစာရင်းစစ်
အဖွဲ့အစည်းဝန်ထမ်းစာရင်းစစ် အဖွဲ့ဝင်များ၏ နာမည်ရင်း -
စာမျက်နှာ ၂၇ မှာတွင် ၂၅၂၀